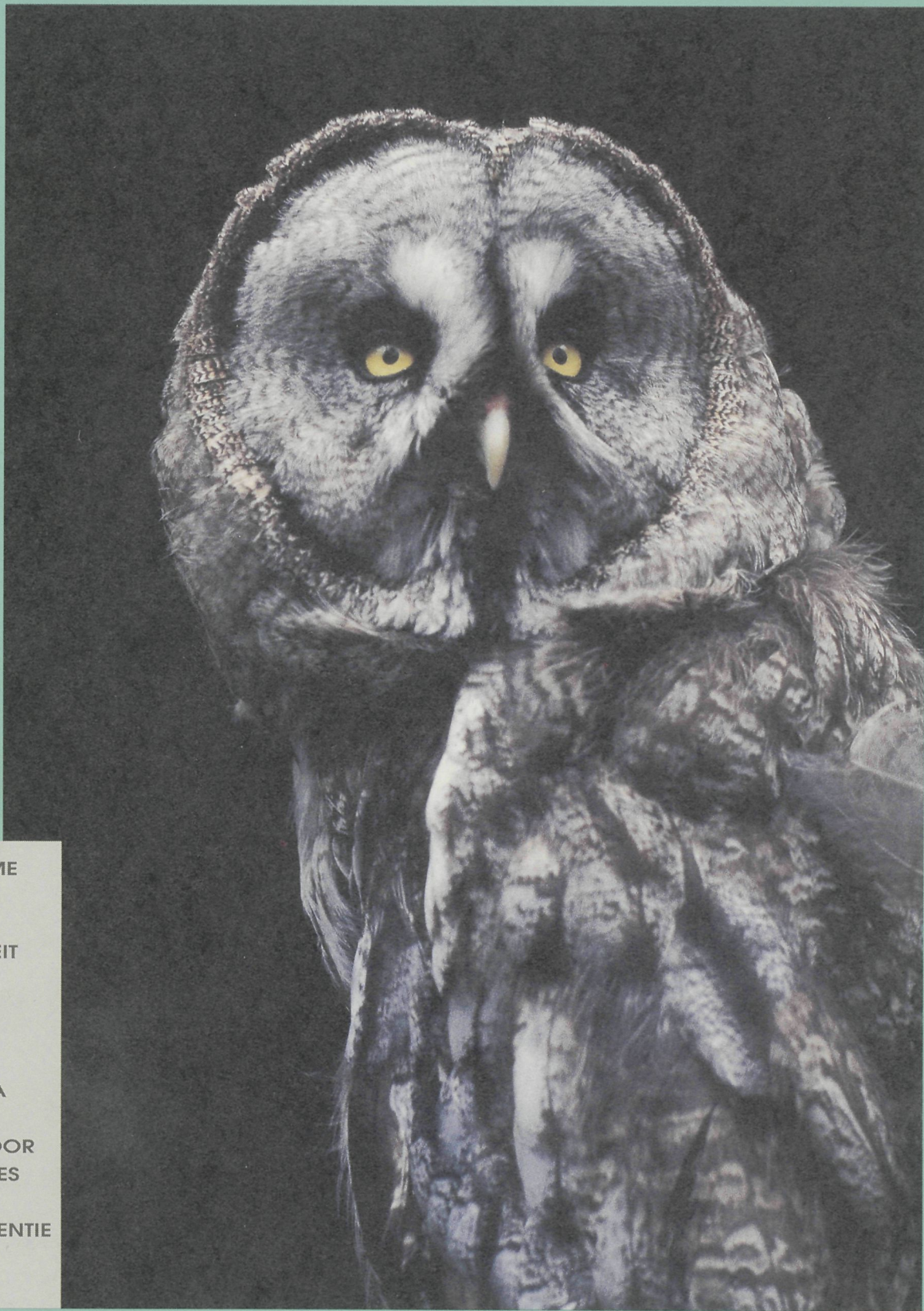

MILIEURAMA

AANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU

Afgiffekantoor
Brussel X

MILIEURAMA WORDT GEDRUKT MET INKT OP VEGETALE BASIS

DE KLUB VAN ROME

ECUADOR VECHT
VOOR BIODIVERSITEIT

EKO-TOERISME

TEWERKSTELLING IN
KRINGLOOPCENTRA

STERFGEVALLEN DOOR
OZONKONSENTRATIES

NOORDZEEKONFERENTIE

ZWERFVUIL

In deze milieurama:

Kommentaar

We werken te veel. Idem dito voor
de **Klub van Rome**:
3-5

Liever vogels kijken in de IJzervallei
dan op Mururoa. **Ledenblad** op blz.
6

WWF. Zo lang er leven is op Aarde.
En ondertussen met Yves Boulpaep.
7-9

Op zoek naar een biodiverse
vakantie? **Eko-ador** op blz.
10-13

Zeeleeuwen aaien op de
Galapagoseilanden?
14-15

Eko-touoperators:
opstapplaats op blz.
16

Fiets door een waterloop en neem
een zwartboek mee: **Flitsen!**
17

Lees over werken tijdens je vakan-
tie, maar dan in **Kringloopcentra**.
18-19

Adembenemende
ozonconcentraties in **Frontlijn**:
20-21

Nu weer te warm dan weer te
koud: De **Noordzeekonferentie**:
22-23

Er zwerft **vuil** op blz.
24-26

Saneer uw bodem.
MINA op blz.
27

Hou uw Vlaamse Kermis afvalarm.
Ekotips:
32-33

Boek en Milieu
35-37

Lezersbrieven & Puzzelen
38

Kalender & Kolofon
39

Er was een tijd dat de Vlaamse milieubeweging een hele dag debatteerde over politiek engagement. Aanleiding was enerzijds de oprichting van de groene partij waarbij heel wat milieu-activisten betrokken waren, en anderzijds de kandidaatstelling van Marc Dubrulle, toen algemeen sekretaris van de konfederatie Bond Beter Leefmilieu/Inter-environnement voor de eerste Europese verkiezingen (die hij verloor). Sindsdien hebben meer mensen afkomstig uit de milieubeweging een politiek mandaat. Bij de laatste samenstelling van de kabinetten werd er daarbij nog uitgebreid beroep gedaan op de deskundigheid van de milieubeweging en verhuisden minstens een viertal degelijke krachten naar een of ander kabinet. In de nieuwsberichten sprak men hierover met woorden als "leegplunderen", "ontkrachten" en "brain drain".

Ons lijkt dit alles een logische uitbreiding van het werkveld van mensen die in een bepaald domein resultaten willen bereiken. Toen mijn illustere voorganger Dirk Van Melkebeke zijn laatste dagen sleet als kabinetschef van de Batselier, vertelde hij ons: "Ik zou op dit niveau graag willen bezig blijven, ik heb het gevoel dat ik iets kan doen". Daarom wensen wij zonder wrok of spijt deze mensen die de "overstap" waagden, alle geluk toe. Wij zijn tevreden meer aanspreekpunten te vinden in de kabinetten. Terwijl we anderzijds met onze deskundigheid (er blijft nog genoeg over!) en vanuit onze pluralistische ingesteldheid en niet-zuigebondenheid druk op de ketel blijven houden zoals in het verleden: dialoog waar mogelijk, actie indien nodig.

Lieve Grauls

P.S. Na de verplichte lektuur van Milieurama 7-8 nemen wij voor een iets langere tijd afscheid van onze lezers, want er verschijnt maar één nummer in de vakantie maanden. De redactie wenst zowel de thuisblijvers als de verre reizigers al hetgeen waarnaar men op zoek gaat in deze tijd: zon of sneeuw, het genot van het lezen van een goed boek, het verrijkend ontdekken van nieuwe culturen en mensen en vooral rust.

Omslagverhaal

NIEUW RAPPORT KLUB VAN ROME VECHT TEGEN DE ONJUISTE CIJFERS

3

*Werken we teveel? Produceren we
ons kapot? Bouwen we ons te
pletter? Maar vooral, worden
we daar met zijn allen
eigenlijk wel beter van?*

*Of helpen we onszelf,
het leefmilieu en
onze planeet op
die manier*

*integendeel nog sneller naar de
knoppen? Het nieuwste rapport
van de Klub van Rome probeert
een antwoord én een alterna-
tief te formuleren. Dat
echter hier en daar
met de nodige
skepsis wordt
onthaald...*

In dat nieuwe rapport maakt de Klub van Rome brandhout van het Bruto Nationaal Produkt (BNP) als waar-demeter van onze economische akti-viteit. Zoals je weet worden elk jaar opnieuw de cijfers van het BNP be-kendgemaakt. Die moeten een beeld geven hoe het met onze economie gesteld is. Maar volgens de Klub van Rome is dat BNP een gebrekkige indikator die eigenlijk een verte-kende informatie van de werkelijk-hed geeft. Wouter van Dieren, de auteur van het rapport: "In het BNP wordt alles wat geproduceerd en ver-handeld wordt, bij elkaar opgeteld. Ech-ter, de negatieve effecten van al die activiteiten op het leefmilieu brengen we niet in rekening. We houden dan ook een pleidooi voor een nieuwe indikator: het Duurzaam Nationaal Inkomen, kort-weg DNI. Daarin worden opbrengsten en interessen bij elkaar opgeteld, maar worden ook de negatieve gevolgen voor het milieu van het inkomen afgetrok-ken".

BNP & VERVUILING

Beginnen we bij het begin: het Bruto Nationaal Produkt (BNP). Waar gaat het over? "Het BNP wordt gedefini-eerd als de netto-waarde van de goede-ren-en dienstenstroom die door een land gedurende een bepaalde periode (meestal een jaar) wordt geproduceerd", is een definitie die elk student economie, in zijn examenperiode althans, zo kan afdreunen. "Het BNP-cijfer geeft aan in welke mate de ekono-mische aktiviteit is toe- of afgenomen ten op-zichte van de periode daarvoor. In ons land

bedraagt het jaarlijkse groeicijfer zo'n 2 à 3 procent. De konklusie luidt dan dat onze welvaart is toegenomen". Wouter Van Dieren is het daarmee niet eens: "De schade die de economische produktie toebrengt aan het milieu wordt niet opgenomen in het BNP. Lucht- en waterverontreiniging bijvoorbeeld betekenen een afname van onze reële welvaart", stelt Van Die-ren. Maar wat dan te zeggen van de inspanningen die een bedrijf doet, bijvoorbeeld inzake waterzuivering? Die zorgen toch ook voor produktie en tewerkstelling en vormen in die zin toch een positieve bijdrage tot het BNP? Van Dieren: "Inderdaad, de investeringen in sectoren zoals water-zuivering en afvalverwerking, beteke-nen wel degelijk produktie en verhogen dus het BNP en de economische groei. Maar wij gaan ervan uit dat deze sectoren echter een kostenpost zijn én dus van het resultaat moeten worden afgetrokken".

TAPIJTEN IN VLAANDEREN

Nemen we een typisch Vlaams voor-beeld om een en ander te verduide-lijken. Een tapijtgigant haalt een jaar-lijkse omzet van 3,5 miljard, zorgt voor een tewerkstelling van om en bij de 350 werknemers en draagt dus positief bij tot het BNP. Maar onze tapijtgigant loost ook flink wat af-valwater in een beek die achter zijn fabriek passeert. En zorgt ook voor aardig wat uitstoot van stikstof en ander fraais. Kortom, zelfs wanneer een dergelijke tapijt-fabriek nog inspanningen doet om het milieu te ontzien, kan je er niet omheen dat die produktie een negatieve impact heeft op het leefmilieu. Of wat te denken van De Witte die zonder zijn gezondheid op het spel te zetten zo-maar een duik kon nemen in De Nete? Wij moeten ons zwempak ech-ter noodgedwongen aantrekken in een of ander zwembad. De bouw van die zwembaden drijft het BNP op, terwijl het eigenlijk een her-stellingsoperatie is van de verlor-en gegane Nete. Of nog: hoe meer we naar de dokter gaan, vaak een gevolg van onze steeds slechter wordende kwaliteit van leven, hoe hoger ons BNP komt te liggen.

Het meest cynische voorbeeld is ongetwijfeld dat van de auto-ongevallen: hoe meer auto-ongevallen, hoe hoger het BNP. Er klopt dus duidelijk iets niet. Precies die negatieve impact moet volgens Wouter Van Dieren ook worden verrekend in de nationale rekeningen.

DE MYTHE DOORPRIKT?

Milieu en economie raken immers steeds nauwer met elkaar verbonden. En dat was vroeger wel eens anders. Op school leerden we dat economie alles te maken heeft met schaarse goederen. Om die schaarste te bedwingen, streeft men naar een zo groot mogelijke produktie om zo een overvloed te kreëren waar ie-dereen beter van zou worden. Ekono-mische produktie veronderstelt ech-ter kapitaal. Naast het industrieel kapitaal zoals fabrieksgebouwen of machines, heb je ook menselijk kapi-taal zoals arbeidskrachten en tech-nologische kennis nodig. Maar je hebt daarnaast ook ekologisch kapi-taal nodig. Zonder grondstoffen als water, olie of mineralen kan je niet aan de slag. Volgens Wouter Van Dieren vervult dat ekologisch kapi-taal 3 functies. Het zorgt in eerste instantie uiteraard voor de natuur-lijke hulpbronnen, maar het inkas-seert ook de afvalstoffen die voort-komen uit het produktieproces. Het milieu als afvalput dus. Tenslotte zorgt het milieu ook voor de funda-mentele voorwaarden en omstandig-heden waarbinnen de produktie kan plaatsvinden: een stabiel klimaat of een gezonde leefomgeving bijvoor-beeld.

DIE GOEIE OUWE TIJD?

Vroeger was alles beter? Je zou het nog gaan denken ook. Pakweg een eeuw terug was de produktie op wereldschaal nog relatief klein. Na-tuurlijke hulpbronnen waren er in overvloed en de afvalproduktie was relatief beperkt. Het wereldekosys-teem had voldoende reserves. "Ei-genlijk was het nationaal inkomen ge-durende lange tijd een goede maatstaf voor de toename van de materiële wel-vaart", vindt Van Dieren. "Maar de laatste jaren is het duidelijk geworden dat het wereldekosysteem de exponen-tiële toename van de economische aktiviteit, en de daaraan gekoppelde nood aan steeds meer grondstoffen en de groeiende afvalberg, niet meer kan ver-werken. Voorbeelden zijn er genoeg: een krimpende ozonlaag, het toenemende broeikaseffect, de teloorgang van de na-tuurlijke wouden en van de biodiver-siteit..."

GESCHEURDE RELATIE

Het gaat dus niet goed met het aan-deel van het ekologisch kapitaal bin-nen de economische produktie. De relatie, die er eigenlijk één is van symbiotische aard, vertoont scheur-tjes. Zelfs heuse barsten. Vooreerst is er de afbraak van het natuurlijk kapitaal door de uitputting van na-tuurlijke hulpbronnen. Als we ver-

der produceren zoals we nu bezig zijn, dan zijn olie, gas en mineralen tot uitputting gedoemd. Maar ook de vernieuwbare hulpbronnen krijgen het steeds harder te verduren. Voorbeelden bij de vleet: het regenwoud wordt kaalgekapt, graslanden raken overbegraasd, vissers gaan met elkaar in de clinch als gevolg van een steeds dalend visbestand in onze oceanen,... Bovendien zorgt onze huidige economische produktie voor bijzondere nefaste gevolgen voor de kwaliteit van mens en leefmilieu. Ook hier zijn de voorbeelden legio: water- en luchtverontreiniging, lawaaioverlast, een onoordeelkundige ruimtelijke ordening... En tenslotte moet je ook nog rekening houden met de uitgaven die worden gedaan om deze vormen van verontreiniging te voorkomen. Er worden vandaag de dag overal ter wereld miljarden geïnvesteerd in schoorsteenfilters, afvalwaterzuivering,...

DUURZAAM NATIONAAL INKOMEN

Stel dat je al die verborgen kosten eens in rekening zou brengen? Je zou wellicht tot heel andere bevindingen over 'economische groei' komen. En dat is nu precies wat de Klub Van Rome in haar meest recente rapport voorstelt: "We moeten streven naar een Duurzaam Nationaal Inkomen", vindt Van Dieren. "Dat betekent dat ieder land een aparte milieu-rekening zou moeten bijhouden waarin de waardevermindering van het natuurlijk kapitaal, de kosten voor de bescherming ervan en de uitgaven voor de voorkoming of het opruimen van schade die het wordt toegebracht, in kaart worden gebracht". Maar welk prijskaartje kan je nu in godsnaam vasthangen aan bijvoorbeeld schone lucht? De Klub Van Rome pleit in dit verband voor een 'preventiekostenmethode': de marktwaarde van milieu wordt bepaald in functie van wat het kost om die milieuverontreiniging te voorkomen of het verlies ervan te herstellen. Zo kan je bijvoorbeeld gaan rekenen hoeveel waterzuivering kost. Of wat het prijskaartje is van het onderzoek naar zuiniger energieverbruik of de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen. Eens een land de volledige milieurekening heeft gemaakt, kan je die integreren in de nationale rekeningen. Meteen is het volgens de Klub Van Rome mogelijk om te komen tot een internationale standaard voor het inschatten van de reële groei van de welvaart in een land.

BNP NIET HELEMAAL SLECHT
Dixit de Klub Van Rome. Want niet

Cijfers kleven op natuurlijk kapitaal is uiteraard niet zo eenvoudig. Wat zijn bijvoorbeeld de nog overlevende sabel-antilopen ons waard? (foto Frans Geys)

iedereen is het met Van Dieren volledig eens. "Economisten zijn zich al decennia lang bewust van de beperking van het BNP als maatstaf voor welvaart. Maar als je weet dat het BNP slechts een registratietechniek is van iets dat beweegt op de markt, dan is er niets verkeerd aan om het te gebruiken. Iets anders is als je het BNP gaat gebruiken om er beslissingen op te baseren", klinkt het bij het Centrum voor Economische Studiën (CES) van de Katholieke Universiteit Leuven. "Het is riskant om te zeggen dat de kosten op zich vergeten worden in het BNP. Je kan wél stellen dat die kosten niet juist genoeg berekend worden, maar om daarom het BNP op zich als foute indikator af te doen, lijkt ons wat overdreven. Het zou een fout zijn om te zeggen dat de milieuverloedering te wijten is aan het feit dat het BNP een onvolkomen indikator is".

WAT KOST HET GAT IN DE OZONLAAG?

De milieubeweging onderstreept dan weer het belang van een vergroening van het BNP als indikator, maar wijst tegelijk op de beperkingen van zo'n groene indikator. "We zijn het eens met de vaststelling dat het BNP de milieukosten niet weergeeft en dat het een slechte indikator is", zegt BBL-beleidsmedewerkster Ingrid Pauwels. "Dat blijkt heel duidelijk, bijvoorbeeld inzake het afvalbeleid. Hoe meer verpakkingen er worden geproduceerd, hoe beter voor het BNP. Terwijl dat net alles behalve het milieu ten goede komt. Maar ik vraag me wel af hoe men in bepaalde gevallen zal slagen om de kosten van de milieuverloedering te bepalen binnen zo'n Duurzaam Nationaal Inkomen". Want hoe ga je bijvoorbeeld

beeld berekenen wat precies de kosten zijn van het gat in de ozonlaag en de gevolgen daarvan op onze leefomgeving en de volksgezondheid? "We weten nog niet wat de gevolgen van het gat in de ozonlaag precies allemaal zullen zijn", aldus nog Ingrid Pauwels. "Op dit moment kan je er misschien al een aantal aanduiden, maar we kennen ze heus nog niet allemaal. Duidelijk is dat bijvoorbeeld in Chili de hoeveelheid huidkankers en huidaandoeningen enorm is toegenomen. Maar we kunnen daar hoedanook geen korrekte prijs op plakken". Daarnaast vraagt de milieubeweging zich af of alle natuurlijke rijkdommen sowieso in kapitaal en cijfers uitgedrukt moeten worden. Moeten we onze natuurlijke hulpbronnen niet zonder meer beschermen? "Vandaag de dag wordt vooral geredeneerd volgens een typisch Westerse benadering", vindt Ingrid Pauwels. "Die voorbijgaat aan de realiteit van andere volkeren voor wie bepaalde natuurlijke rijkdommen een heel andere waarde heeft. Die hoeft voor hen niet in financiële middelen te worden omgezet".

Roel Peeters
Piet Decoster

In september organiseert Elcker-Ik in Antwerpen een info-sessie over het nieuwe rapport van de Klub van Rome. Op maandag 25 september en 1 oktober worden de krachtlijnen en de konklusies van het nieuwe rapport bestudeerd. Inlichtingen: Elcker-Ik, Breughelstraat 31-33, 2018 Antwerpen, Tel. 03/218.65.60.

PROTEST-KOALITIE TEGEN FRANSE KERNPROEVEN OP MURUROA

Het internationaal protest tegen de plannen van Frankrijk om de kernproeven op het eiland Mururoa in Frans-Polynesië te hervatten, begint steeds luider te klinken. En dat is maar goed ook. Een medisch rapport dat enkele weken geleden werd bekendgemaakt, maakt gewag van een duidelijk verband tussen de kernproeven én een stijgend aantal gevallen van kanker in de buurt van het eiland in de Stille Oceaan.

Ook in België komt het protest op gang. Onder impuls van Greenpeace is een coalitie van organisaties opgericht die zich krachtadig verzet tegen de hervatting van de kernproeven op Mururoa. Momenteel traden een 85-tal sociale, vredes- en milieuorganisaties, waaronder Bond Beter Leefmilieu, tot de coalitie toe. Uiteraard kan ook iedere lokale of regionale natuur- en milieuvereniging tot de coalitie toetreden.

Maar ook als individu kan je je stem tegen de hervatting van de Franse kernproeven laten horen. Greenpeace roept iedereen op om telefonisch of schriftelijk te protesteren bij de Franse Ambassade. Je kan bellen of schrijven naar de Franse attaché voor Defensie, Hertogstraat 65 in 1000 Brussel, tel. 02/513.08.19. We zetten de belangrijkste argumenten die je hen onder de neus kan schuiven alvast nog eens op een rijtje: 1) de kernproeven bedreigen het ecosysteem en de gezondheid van de mensen en het milieu ter plaatse, 2) als de kernproeven zogezegd 'veilig' zijn, waarom gebeuren ze dan niet gewoon op Frans grondgebied? en 3) het is onaanvaardbaar dat Frankrijk de produktie van nukleaire wapens wil hervatten.

*Inlichtingen: Greenpeace,
T.a.v. Françoise Herman,
Vooruitgangstraat 317, 1210 Brussel,
Tel. 201.19.44., Fax. 02/201.19.50.*

VOGELS KIJKEN MET NATUURRESERVATEN

Op 7 en 8 oktober neemt Natuurreservaten vzw, in het kader van haar

LEDENBLAD

lidmaatschap van BirdLife International, deel aan de Internationale Vogelkijkdagen. Tijdens dit weekend worden wereldwijd allerlei activiteiten over vogels georganiseerd. Bedoeling van deze vogelkijkdagen is het grote publiek kennis te laten maken met vogels en de bescherming van hun leefgebieden.

In een 10-tal vogelrijke reservaten zal Natuurreservaten tijdens het weekend van 7 en 8 oktober een aantal grote activiteiten opzetten. Geïnteresseerden kunnen er het hele weekend terecht voor rondleidingen, dia- en video-voorstellingen, tentoonstellingen,... Ook in tientallen andere reservaten wordt een beperkt aanbod uitgewerkt.

Het volledige activiteitenaanbod van deze Vogelkijkdagen vind je in een leuke en handige info-krant. Gratis te verkrijgen bij Natuurreservaten.

*Inlichtingen: Natuurreservaten vzw,
Kon. St.-Mariastraat 105,
1030 Brussel,
Tel. 02/245.43.00., Fax. 02/245.39.33.*

PLATTELANDSONTWIKKELING VZW PROMOOT BEHEERSLANDBOUW IN DE IJZERVALLEI

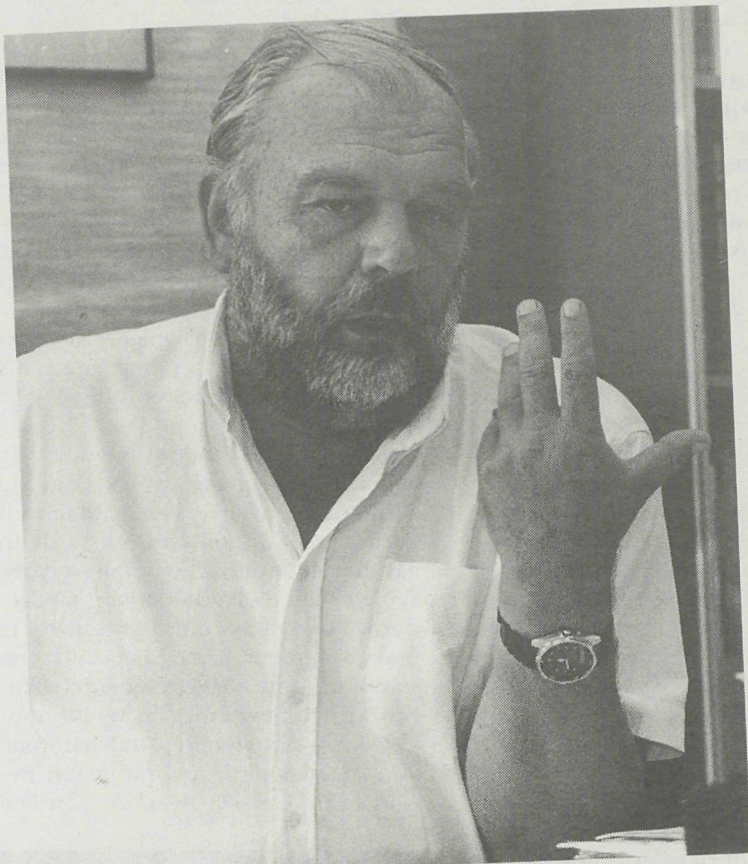
Overstroombare riviervalleien zijn zeker in West-Europa zeldzaam geworden. Ook in België. Toch komen ook bij ons nog veel laaggelegen graslanden, de zogenaamde 'broeken', in de winter blank te liggen. Ondanks de vele menselijke ingrepen zoals bedijkingen, rechttrekkingen en pompgemalen is de IJzervallei een typevoorbeeld van zo'n gebied.

Ook de landbouw kan een belangrijke rol spelen in het behoud en de natuurvriendelijke ontwikkeling van zo'n gebied. Plattelandsontwikkeling vzw voegde alvast de daad bij het woord en werkt momenteel aan een sensibiliseringsproject dat beheerslandbouw in de IJzervallei wil promoten.

De IJzervallei is één van de vijf Ekologische Impulsgebieden in Vlaanderen. Het gebied wordt gekenmerkt door een uitgestrekte open ruimte van hooi- en grasweiden die dooraderd zijn met een uitgebreid netwerk van brede watergangen en kleine sloten. Het is echter geen specifiek natuurlandschap op zich, wél een kultuurlandschap dat werd gevormd door de landbouw. Plattelandsontwikkeling vzw vindt dan ook dat de IJzervallei alleen in stand gehouden kan worden wanneer de landbouwers daaraan meewerken. Door het afsluiten van beheersovereenkomsten bijvoorbeeld.

Volgens Plattelandsontwikkeling vzw bieden dergelijke beheersovereenkomsten de boer de mogelijkheid om tegelijk aan meer extensieve landbouw te doen én de natuur te behouden. Uiteraard moet de landbouwer die bereid is zo'n beheersovereenkomst af te sluiten, vergoed worden voor een eventueel inkomensverlies. Zo kunnen bijvoorbeeld weidevogels, die broeden in april en mei, beter worden beschermd wanneer de landbouwer zijn weilanden later gaat maaien of het aantal dieren per hektare gaat beperken. Plattelandsontwikkeling vzw houdt ook een pleidooi voor randenbeheer. Dat moet ervoor zorgen dat de uitspoeling van bestrijdingsmiddelen wordt voorkomen, dat bloemrijke kruidenranden een kans krijgen en dat het dierenleven in het water wordt gestimuleerd. Randenbeheer betekent dat er geen bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, dat er niet wordt bemest en dat er later wordt gemaaid of begraasd. Tenslotte houdt Plattelandsontwikkeling vzw ook een pleidooi voor de aanleg en het onderhoud van kleine landschapselementen in de IJzervallei.

*Inlichtingen:
Plattelandsontwikkeling vzw,
Nieuwevaart 117, 9000 Gent,
Tel. 09/233.51.51.,
Fax. 09/233.94.54.*

Yves Boulpaep, directeur WWF-België (foto Frans Geys)

VERENIGING IN DE KIJKER

Interview met Yves Boulpaep,
directeur van WWF-België

"SAMENWERKING MET PRIVÉ-SEKTOR KAN EEN GOEDE ZAAK WORDEN VOOR MILIEUBEWEGING".

WWF groeide doorheen de jaren uit tot een internationale organisatie met een ijzersterke reputatie inzake natuurbehoud. Hoe en wanneer moeten we het ontstaan van het Wereldnatuurfonds situeren?

WWF is opgericht in 1961. Rond die periode ging men zich voor het eerst na de Tweede Wereldoorlog vragen stellen over de tanende kwaliteit van het leefmilieu op aarde. Een aantal mensen stelde vast dat de overheid en het overgrote deel van de bevolking daar eigenlijk alles behalve mee bezig was. Hadden we gewacht tot de politici iets aan de kwaliteit van onze natuur hadden gedaan, dan was het zeker onherroepelijk te laat geweest. WWF is precies opgericht om op zeer korte termijn zoveel mogelijk fondsen in te zamelen om de meest essentiële projecten inzake natuurbehoud en de bescherming van diersoorten te kunnen financieren. Vandaag de dag zijn we actief in meer dan 100 landen. WWF-België is gestart in '66 en ontpopte zich de voorbije jaren tot een van de belangrijkste hoofdzetels van Europa.

WERK AAN DE WINKEL

WWF is actief in diverse continenten en dat zorgt ongetwijfeld voor andere

aksenten. Wellicht is natuurbescherming in Afrika of Azië veel belangrijker dan hier in Europa waar milieutema's dan weer bovenop de agenda staan?

Dat klopt, al hebben we wereldwijd wel een aantal prioriteiten die voor iedereen gelden. Eigenlijk kan je zeggen dat WWF werkt rond 3 belangrijke thema's. In eerste instantie zijn dat bossen en wouden. Een tweede thema is dat van de zoetwaterrivieren en de meren. En tenslotte zijn er ook de zeeën en de oceanen. Het komt er dan op aan om die thema's om te zetten in actieprogramma's en die verschillen inderdaad van continent tot continent. In Afrika wordt bijvoorbeeld gewerkt rond de woestijnproblematiek. Maar ook binnen Europa zijn er verschillen. Zo koncentrerende de Skandinavische landen zich vooral op de bos- en woudproblemen. Terwijl Italië, Griekenland en Spanje dan weer samen een Middellands Zee-programma hebben opgezet. En de voorbije jaren richtten de activiteiten van WWF in Europa zich ook steeds meer naar Oost-Europa. Momenteel hebben we al burelen in Moskou, Boedapest en Riga. Ik kan je verzekeren dat daar nog heel wat werk aan de winkel is.

Je moet al helemaal wereldvreemd zijn om het Pandabeertje van het Wereldnatuurfonds (WWF) niet te kennen. Het ziet er tegelijk snoezig, triest en vrolijk uit. En het is hét symbool voor de activiteiten van het Wereldnatuurfonds om natuur en milieu overal ter wereld te beschermen. Zoveel mogelijk althans. En dit in het belang van alle leven op aarde. Reeds meer dan 30 jaar is WWF actief in meer dan 100 landen over de hele wereld. Ook in België. Milieurama ging op de babbel bij Yves Boulpaep, directeur van WWF-België.

Wat zijn op dit ogenblik de prioriteiten voor WWF-België?

Momenteel is onze bos- en houtkampagne vrij belangrijk. Na de Klimaatconferentie van Rio werd duurzame ontwikkeling een 'leitmotiv' en met onze houtkampagne willen we die mooie beloften alvast voor een stuk in daden omzetten. Bedoeling van de houtkampagne is om hout te promoten dat afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen. Daarvoor zijn we in eerste instantie rond de tafel gaan zitten met iedereen die hier in België van ver of dichtbij bij de houthandel betrokken is. Gewoon om eens te luisteren waar het hout vandaan komt dat vandaag in België wordt verkocht. Uiteraard willen we verder gaan, in die zin dat we een consensus willen bereiken rond de criteria waaraan hout moet voldoen om het echt te kunnen definiëren als 'duurzaam' hout. Voldoet het hout dat in België op de markt komt aan die criteria, dan krijgen de houtimporteurs of -producenten na controle door een onafhankelijk bureau van ons een certificaat. Op die manier weet de konsument dat hij hout koopt dat écht duurzaam is. Alle geëngageerde partijen hebben er zich toe verbonden om tegen 1997 in België hout op de markt te brengen dat aan die criteria voldoet. Let wel, het gaat om een vrijblijvende samenwerking. Als een of andere federatie of houthandel niet wil meedoen, dan doet die niet mee. Maar als men zich engageert, dan moet men aan de criteria voldoen. Blijkbaar werkt deze formule, want zowat alle betrokken partijen in de houthandel werken mee. Alleen de Waalse houtproducenten doen wat moeilijk.

KRITERIA TER DISKUSSIE

Een dergelijke campagne staat of valt natuurlijk met de criteria die worden gehanteerd. En precies daarom treft was de laatste tijd nogal wat te doen. De vrij strenge normen die worden gehanteerd door de Forest Stewardship Council (FSC) zouden onder druk van Canada worden vervangen door de veel soepeler ISO-normen. Daar kan WWF toch niet tevreden mee zijn?

In geen geval, en we hebben dat ongenoegen recent duidelijk laten blijken. Met WWF zijn we resoluut voorstander van de criteria die werden opgesteld door het FSC. Dat FSC zag het daglicht in '93 toen in het Canadese Toronto op vraag van de NGO's een alternatief werd uitge-

werkt voor de boycot van tropisch hardhout. Het FSC werkte een normensysteem uit dat duurzame bosbouw garandeert en onze volledige steun krijgt. Het opstellen van die FSC-normen heeft veel tijd gekost omdat ze naast de ekologische impact ook rekening houden met sociale, economische en volkenrechtelijke aspecten.

Maar precies die normen staan nu ter discussie?

Inderdaad, onder impuls van Canada en Indonesië, die de milieuklok maar al te graag willen terugdraaien. Men zou de minder strenge normen die Canada heeft ontwikkeld, willen doen aanvaarden door de International Organization for Standardization (ISO) die volop bezig zijn milieukriteria aan hun lijst van normen toe te voegen. Die zijn echter absoluut onvoldoende vermits ze geen betrekking hebben op de producten op zich, maar wel op de manier waarop een bedrijf wordt beheerd. Je moet als bedrijf gewoon kunnen tonen dat je op een of andere manier milieuvriendelijk bezig bent, bijvoorbeeld door recyclagepapier te gebruiken. De ISO-normen kijken helemaal niet welke invloed de geproduceerde producten op het leefmilieu hadden bij de ontginning van de grondstoffen en de productie. Dat kan vanzelfsprekend tot absurde situaties leiden: bedrijven als Shell of Solvay zouden bijvoorbeeld perfect de ISO-milieunorm kunnen halen wanneer ze aantonen dat ze, bijvoorbeeld, recyclagepapier gebruiken. Terwijl Solvay bijvoorbeeld aan de lopende band PVC-flessen produceert die stuk voor stuk schadelijk zijn voor het milieu. Het is duidelijk dat dit niet kan. We zullen alles in het werk stellen om te vermijden dat deze ISO-normen worden gehanteerd bij de definitie van duurzaam beheerde bossen.

BRONNENPROJEKT EDUKATIEVE TOPPER

Wat staat er naast die

houtkampagne nog op de agenda van WWF-België?

Uiteraard werken we ook nog rond het thema water. Bijvoorbeeld met ons Bronnenproject dat op dit ogenblik al een heel precieze kijk geeft op de kwaliteit van het bronwater in België. Bovendien heeft het Bronnenproject ook een belangrijke educatieve waarde: jongeren ontdekken zelf hoe het grondwater wordt vervuild. Het geeft hen een verantwoordelijkheidsgevoel en we gaan dit project dan ook zeker nog 3 jaar verderzetten.

Daarnaast coördineren we ook nog een internationaal project dat de ekologische waarde van de Maas wil verhogen. Zonder afbreuk te doen aan het economische belang ervan. We werken daarvoor samen met iedereen die van ver of dichtbij wat te maken heeft met de Maas: vissers, schippers, industrie, gemeentebesturen, milieubeweging. En het is hoopvol dat we vaststellen dat iedereen zijn eigen belang overstijgt en bereid is om mee te werken aan een

Ook de Maas is een belangrijk onderdeel van de WWF-werking. Yves Boulpaep (l) opende samen met Siegfried Woldhek (r), directeur van WWF-Nederland, een aantal natuurgebieden langs de Maas. Symbolisch aan het draad knippen is wel dat het hier geen afgesloten gebieden betreft, maar terreinen die vrij toegankelijk blijven voor iedereen.

betere Maas, die tenslotte iedereen goede komt. Een 'win-win'-situatie zou je kunnen zeggen.

Uiteraard zijn we ook heel actief rond de thematiek van de Noordzee. We participeren daarvoor met andere milieu- en natuurverenigingen aan overlegfora in binnen- en buitenland. Dat resulteert dan bijvoorbeeld in heel concrete beleids-suggesties zoals we er een aantal hebben gelanceerd naar aanleiding van de meest recente Noordzeekonferentie. Ook hier zien we dat dit niet zonder resultaat blijft: in het regeerakkoord van Jean-Luc Dehaene is bijvoorbeeld ons voorstel voor een integraal kustbeheer overgenomen.

NEEN TEGEN ALKOHOL EN TABAK

WWF werkt voor zijn projecten ook vrij vaak samen met de privé-sektor. Dat schept op financieel vlak zonder twijfel een aantal voordelen. Maar betekent dat tegelijk ook geen verlies aan integriteit?

Neen. Met WWF willen we zoveel mogelijk de natuur en het milieu beschermen. Maar daarvoor heb je

geld nodig. Ik zou dan ook niet weten waarom je niet zou gaan praten met bedrijven die bereid zijn om bepaalde fondsen ter beschikking te stellen voor natuurbehoud. Je moet er uiteraard van uitgaan dat het die bedrijven in veel gevallen te doen is om het 'groen imago' dat ze zich op die manier kunnen aanmeten. Maar dat vind ik niet a priori negatief. Het komt er alleen op aan om goede afspraken te maken en erop te letten dat die afspraken door beide partijen goed worden nageleefd. Wij gaan uiteraard niet met eender welk bedrijf samenwerken. Tegen bijvoorbeeld alcohol of tabak zeggen wij neen. Maar wat valt er te zeggen van een samenwerking met een bedrijf dat detergenten produceert? Als blijkt dat een samenwerking met een milieu-organisatie als WWF ervoor zorgt dat zo'n bedrijf na verloop van tijd geen fosfaten meer gebruikt voor de produktie van detergenten, dan kan je daar toch alleen maar tevreden over zijn? Je kan natuurlijk niet eisen dat zo'n bedrijf van meetaf aan volledig milieuvriendelijk produceert. Maar we ervaren wel dat zo'n bedrijven bereid zijn om stap voor stap werk te maken van een schonere produktie en dus een beter leefmilieu.

Maar veronderstelt dat toch niet dat je inhoudelijk toegevingen doet?

Als je duidelijke afspraken maakt, is dat niet het geval. Bovendien kan je niet met eender welk bedrijf gaan samenwerken. Je moet vertrekken vanuit een strategie: met WWF zullen we op dit ogenblik bijvoorbeeld niet samenwerken met bedrijven die actief zijn in de tabak- of de alcohol-sektor. Recent hebben we voor een bepaald project nog samengewerkt met Coca Cola. Wel, we hebben dat dossier volledig onafhankelijk uitgewerkt. Zonder dat Coca Cola inhoudelijk enige inspraak had. Meer zelfs, we hebben hen het volledige dossier eerst overhandigd tijdens de perskonferentie ervan. Met WWF hebben we

op dat vlak geen slechte ervaringen. Ik stel vast dat het 20 jaar geleden heel moeilijk was om de idee van samenwerking met de privé-sektor binnen de milieubeweging verkocht te krijgen. Nu lukt dat al heel wat beter. Ik vind dat in ieder geval een positieve evolutie.

WWF GEEN KATJE OM ZONDER...

Toch valt het op dat WWF de voorbije maanden in bepaalde dossiers ook wel eens zijn tanden laat zien? Is dat een evolutie die zich de komende jaren zal verderzetten?

Dat hangt ervan af. WWF is bereid om bepaalde acties te ondernemen of stellingen in te nemen wanneer het gaat om thema's die voor ons prioritair zijn. In het geval van de Brent Spar en de Noordzeekonferentie was dat bijvoorbeeld duidelijk het geval. Bovendien willen we ook steeds heel goed weten hoe de vork precies aan de steel zit. We willen inhoudelijk korrekte informatie geven. Als aan die voorwaarden is voldaan, dan is WWF bereid om een aantal belangrijke stappen te zetten. Ook naar de overheid toe. We hebben onze medewerkers die actief zijn in de diverse overlegfora zoals de MiNa-raad en daar onze standpunten duidelijk uiteen zetten. Bijvoorbeeld inzake het Mestactieplan. Ook inzake de problematiek van de pesticiden hebben we nogal wat beleidsadviserend werk gedaan.

Is WWF als lid van BBL tevreden over de werking van de milieukoepel?

Ik heb de indruk dat die samenwerking vrij goed is. Althans dat is wat ik hoor van onze medewerkers die samen met de mensen van BBL actief zijn in de diverse overlegstructuren. We hebben samen geijverd voor het totstandkomen van de MiNa-raad en ik meen te mogen stellen dat we daar als milieubeweging degelijk werk leveren. We zijn een goede partner voor elkaar...

PD

*Inlichtingen: WWF België,
Waterloosesteenweg 608,
1060 Brussel,
Tel. 02/347.30.30.,
Fax. 02/344.05.11.*

ECUADOR

EEN SCHATKAMER VAN BIODIVERSITEIT VECHT VOOR HET BEHOUD

Gualaqueto, een typisch stadje in het Ecuadoriaans hooggebergte. Natuur- en milieuverenigingen proberen het milieubesef bij de plaatselijke bevolking op te krikken.

Ecuador is een prachtig land. Van Noord naar Zuid vormt het Andesgebergte de ruggengraat van een land dat de westelijke laaglanden langs de Stille Oceaan scheidt van de oostelijke Amazonewouden die de Ecuadorianen 'el Oriente' heten. De centrale hooglanden, de 'Sierra', bestaan uit twee 400 kilometer lange vulkanische bergketens met tussenin een vallei, de 'Laan der Vulkanen'. Een prachtig landschap, een verbluffende flora en fauna. Toch heeft ook Ecuador te kampen met een aantal belangrijke milieuproblemen. Chris Jacobson, tot voor kort opdrachthouder bij BBL, brengt verslag uit.

Quito, begin februari. Hoewel slechts op 22 kilometer afstand van de evenaar is het hier aangenaam warm. Op 2850 meter boven de zeespiegel is deze oude koloniale stad na La Paz in Bolivia de hoogst gelegen hoofdstad ter wereld. Het aangename lenteklimaat leent zich ui-

termate om te bekomen van een vliegreis van meer dan 17 uur vanuit Brussel. Toch voelen we de hoogte in onze benen wanneer we door de drukke straten wandelen. Niet alleen de hoogte speelt je parten, er is ook nog het hektische verkeer dat voor een onovertroffen

stank en lawaai zorgt. Door de inwerking van de felle tropenzon op de uitlaatgassen ontstaat er fotochemische smog, die je van op afstand boven de stad ziet hangen. Naar Zuidamerikaanse gewoonte bestaat hier geen enkele vorm van autokeuring, en je ziet er dan ook van alles rijden. Het ergste zijn de meestal flink aftandse bussen. Langs verschillende uitlaten braken ze een continue grijs-blauwe mist over de kleurrijke stroom van voetgangers uit. Zebrapaden zijn er niet en respect van automobilisten voor voetgangers evenmin. Als voetganger steek je hier een straat zeer voorzichtig en vooral snel over...

SCHATKAMER VAN BIODIVERSITEIT

Van de tropische kusten over de ijzige hoogten van de Andes tot de tropische regenwouden van het

Amazonebekken vind je een enorme variatie aan verschillende unieke habitats. Ekologen spreken terecht over schatkamers van biodiversiteit. Maar spijtig genoeg is veel van de waardevolle Ecuadoriaanse natuur gedurende de laatste eeuw vernietigd. Zo zijn de dichte bossen van de westelijke laaglanden grotendeels weggekapt ten behoeve van de landbouw, en blijft van de voorheen uitgestrekte mangrovebossen in de kuststreek nog slechts een fractie over. In de plaats daarvan zijn nu droge, uitgestrekte velden, monotone plantages en garnaalkwekerijen gekomen. In de Oriente wordt het tropische regenwoud bedreigd door de toenemende kolonisering en de winning van olie en erts. Wat nog rest aan waardevolle natuur wordt in privé of overheidsreservaten teruggedrongen, maar dikwijls bestaan deze reservaten enkel op papier, en gaat de natuur niettemin achteruit.

WANDELEN IN WEELDERIG ANDESWOOD

Fundación Natura, de belangrijkste natuurbeschermingsorganisatie, probeert door (her)bebossingsprojecten, het beheer van natuurgebieden en edukatieve projecten deze weinig duurzame trend om te buigen. Dat deze vereniging mooi werk levert, kunnen we zelf vaststellen in het Pasochoa bosreservaat, slechts enkele tientallen kilometer buiten Quito. Het reservaat, in beheer van Fundación Natura, herbergt één van de laatste stukken ongerept vochtig Andes-bos. Verschillende paden leiden je door dit weelderige woudtype en doen je versteld staan van de talloze soorten bomen en struiken, typisch voor de hooglanden, zoals o.a. coniferen van de podocarpenfamilie, de bergpalm en de andes-laurier, maar ook de talrijke tropische vogelsoorten zorgen er voor onvergetelijke indrukken. Het park heeft ook een informatiecentrum. "Fundación Natura stimuleert in dit gebied veel wetenschappelijk onderzoek", weet één van de gidsen ons er te vertellen, "Ook gebeurt hier milieuedukatie, specifiek naar schoolkinderen toe". Fundación Natura probeert op deze manier een belangrijke lacune in het onderwijs op te vullen, maar staat hierbij voor een enorme taak. De aandacht voor het milieu is bij de bevolking inderdaad slechts zeer marginaal. In de buurt van bewoonde gebieden vinden we overal zwerfvuil en verbrandingsresten van afval. Blikjes, plastic-flessen en -zak-

Het Parc Nacional Cajas, is een typisch paramo-hooggebergte van meer dan 4.000 meter. Door het strenge klimaat vind je er maar weinig plantensoorten. Het is echter wel het geliefkoosd terrein voor de Andes-condor.

jes, papier,... gaan in bus, trein of auto steevast het raam uit. Elke vestiging van industrie wordt door-gaans aangemoedigd, want dat betekent werkgelegenheid en zelden worden speciale bedrijfsvoorwaarden opgelegd.

OP ZOEK NAAR DE CONDOR

Onze reis voert ons verder zuidwaarts door de Laan der Vulkanen. In het *Parque Nacional Cotopaxi* lopen we door de graslanden, struiken en kleine bomen van de *páramo*, het natuurlijke landschap van de hoogvlakten. Door de strenge klimaatsomstandigheden die er heersen, de hoge ultra-violette straling en de natte turf-achtige bodem vind je hier slechts weinig verschillende maar stuk voor stuk goed aangepaste en zeer unieke plantensoorten. De *páramo* is de 'natuurlijke spons' van de Andes. De steden in de hooglanden zijn afhankelijk van het water dat hier wordt opgevangen. Centraal in dit bijzondere natuurgebied troont de nog actieve vulkaan Cotopaxi. Rondom deze 5897 meter hoge gigant speuren we tevergeefs naar de Andes-condor. In de plaats krijgen we talloze vogelsoorten te zien zoals de Andes-meeuwen, die zich ver van zee in het 4 km hoge gebergte goed thuis schijnen te voelen, en caracara's, valken met een typisch oranje aangezicht. Als grote insekten zweven ook verschillende soorten kolibries ons voorbij.

AMAZONEWOOD WORDT BEDREIGD

De opmerkelijke overgang in fauna en flora van de meer gematigde *Sierra*

tot de tropische regenwouden kunnen we pas goed gadeslaan wanneer we vanuit *Baños* op 1850 meter hoogte per fiets naar *Puyo* op 950 meter rijden. Op een afstand van iets meer dan 60 kilometer zie je hoe meer en meer de begroeiing verandert: meer bromelia's, reuze boomvarens, orchideeën en bomen in bloei. Opvallend ook is het geluid van insecten en vogels dat gaandeweg toeneemt. De stoffige weg volgt de *Rio Pastaza* en biedt spektakulaire vergezichten van het beginnende Amazonewoud en het gebergte op de achtergrond. De weg daalt grotendeels, maar soms moeten we steil klimmen, het lijkt wel eindeloos naarmate we meer naar de tropische hitte afzakken. Maar af en toe leidt de weg gelukkig onder kleine watervallen door. Ze betekenen een zeer welkome verfrissing. Eens voorbij het gehuchtje *Mera* wordt de vallei van de *Pastaza* plots veel breder en overvalt ons de wonderlijke dampende jungle die zich vóór ons tot aan de horizon uitstrekt. Toch zie je her en der de sporen van ontbossing, ontginningen, begrazing en erosie.

BANANEN, CACAO EN OLIEPALM BIJ DE VLEET

De westelijke laaglanden zijn een hemelsbreed verschil met de *Sierra* en de *Oriente*. Waar de overgang van het Andesgebergte naar het Amazonewoud relatief geleidelijk gebeurt, is die naar de westelijke laaglanden veel bruusker en steiler. Dit zorgde samen met de vochtige oceaanwinden voor unieke ecosystemen. Ekologen schatten dat ongeveer de

helpt van de soorten die vroeger op deze westelijke hellingen van de Andes groeiden nergens anders voorkwamen. Toch is meer dan 90% van de oorspronkelijke bossen in deze streken verdwenen. Ze moesten plaats ruimen voor de economisch zo belangrijke bananenplantages en landbouwteelten zoals cacao en Afrikaanse oliepalm. Van de oorspronkelijke bossen in de vlakke laaglanden bleef vrijwel niets over. Enkel op de moeilijker bereikbare steile hellingen met de Andes is een deel van de natuur, zij het veel te laat, beschermd gebied geworden. Reservaten als het *Reserva Biológica Maquipucuna*, het wetenschappelijk onderzoekscentrum van *Palenque* en het veel grotere *Reserva Ecológica Cotacachi-Cayapas* huisvesten de laatste restanten van een met uitsterven bedreigd ecosysteem.

WAT HEBBEN BELGEN MET GARNALEN?

Enige tijd later ontmoeten we in *Santa Elena*, een gehuchtje aan de kust, Inge en Roeland, een jong Belgisch echtpaar, beide landbouw-

ingenieurs, die hier wonen en werken. Inge werkt bij Fundación Natura aan een herbebossingsproject. Roeland doet aan toegepast biologisch onderzoek rond het kweken van garnalen. "Veel van de mangrovebossen zijn vernietigd voor de aanleg van garnalkweekvijvers", verduidelijkt Roeland, "maar de milieu-impact gaat nog veel verder dan dat. In de kwekerijen kan men namelijk wel de garnalelarven tot adulte exemplaren doen uitgroeien, maar men kan tot nog toe geen nieuwe larven produceren. Daarom moet men deze larven steeds weer in zee gaan halen. De toestand wordt zo erg, dat de garnaalbestanden in zee beginnen af te nemen en de ganse kust-ecosystemen onder druk komen te staan". In het onderzoeksstation waar hij werkt wordt nagegaan hoe de cyclus kan gesloten worden zonder dat garnaalbestanden in zee worden aangetast. "Het is een zeer complexe situatie", vult Inge aan, "de overheid probeert het vangen van garnalelarven enigszins aan banden te leggen, maar voor de bevolking gaat het hier om hun dagelijks voedsel. Ze denken niet in termen van natuurwaarden,

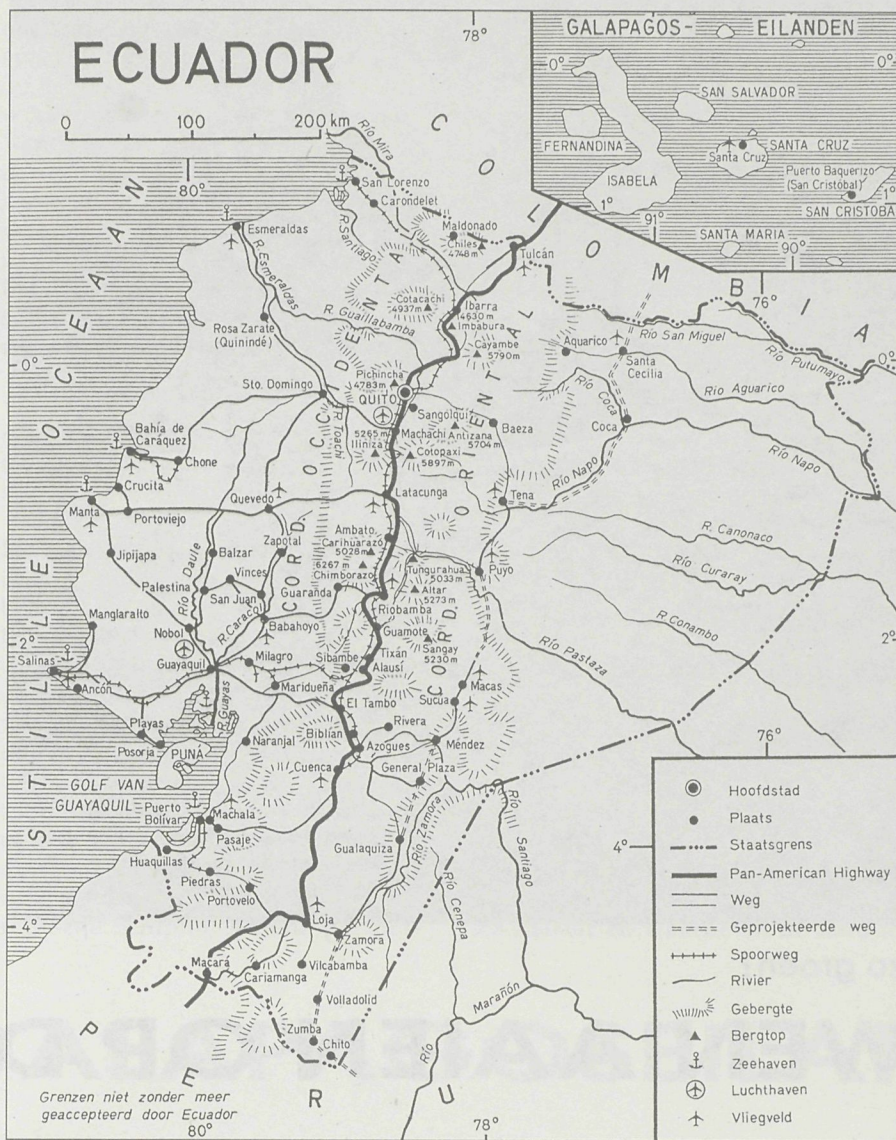
maar in termen van overleven. Een andere mentaliteit is absoluut noodzakelijk, naast een structurele aanpak van de problemen. Hierbij draagt vooral de internationale gemeenschap een belangrijke verantwoordelijkheid en die wordt momenteel nog al te veel afgewimpeld".

HAGEDISSEN, SLANGEN OF IGUANA'S? BELEEFD BLIJVEN!

Vlakbij het vissersstadje *Puerto Lopez* ligt het *Parque Nacional Machalilla*, één van de enige kustreservaten van Ecuador. *Machalilla* beschermt een 50-tal kilometer stranden (de kustlijn is 2.500 kilometer lang), omvat ongeveer 40.000 hectare droog en vochtig tropisch woud en bovendien ook een 20.000 hectare oceaan met 2 eilanden en de enige koraalformaties die aan de Ecuadoriaanse kust voorkomen. De talloze doornige struiken, kleine flesvormige bomen met smalle kruin en grimmige stekels en cactussen zoals de *opuntia* en de *armatocereus* maken het tropisch droog woud quasi ondoordringbaar en geven het iets sprookjesachtigs. Tussen de talloze kapok-, vijg en

Op de Galapagos-eilanden is het toerisme tegelijk bedreiging en redding. Je wandelt er zomaar tussen zee-iguana's, pinguïns of zeeleeuwen. Kijken waar je loopt...

DE GALÁPAGOS-EILANDEN. TOERISME, NATUURBESCHERMING OF GEWOON GELDKLOPPERIJ?

Nergens in Ecuador krijgt natuurbescherming zoveel aandacht als op de Galápagos-eilanden in de Stille Oceaan, zowat 1000 kilometer van het vasteland verwijderd. De broze natuur van de Galápagos-archipel, de geïsoleerde groep vulkanische eilanden waar Darwin de stof haalde voor zijn 'origin of species', trekt ieder jaar vele tienduizenden toeristen aan. De grote vermaardheid ligt bij de verbazingwekkende onverschilligheid die de plaatselijke fauna voor de mens aan de dag legt. Je wandelt er tussen talloze vogelkolonies, land- en zee-iguana's, zwemt er tussen de zeeleeuwen en pinguïns... Veel van deze soorten komen enkel op deze eilanden, en dikwijls zelfs slechts op één eiland, voor.

Op de Galápagos is het toerisme tegelijk bedreiging en redding. Sergio, onze gids, is ervan overtuigd dat toerisme, hoe gekonteerd ook, altijd wel enige schade met zich zal meebrengen: "Ofwel verbied je elke vorm van kolonisatie of toerisme, en leg je de economische motor die het toerisme voor Ecuador betekent, stil. Ofwel maak je van de nood een deugd en probeer je een verantwoord toerisme te combineren met milieuedukatie voor zowel Ecuadorianen als buitenlanders". Op de Galápagos probeert men ervoor te zorgen dat het toerisme genoeg geld in het laatje brengt om die schade te herstellen. "Natuurlijk is het hier enorm duur, je zou het kunnen zien als een stelen van de rijken", zegt Sergio rondt, "Maar het is voor ons de enige manier om de ontzaglijke kosten enigszins te dekken die bij het beheer van de verschrikkelijk broze natuur op deze eilanden komt kijken".

Je kan discussiëren over de vraag of de hoedanook prachtige Galápagos-archipel met haar wonderlijke fauna en flora meer bescherming verdient dan de natuurgebieden van het vasteland. Op het vlak van de biodiversiteit of ecologische waarde waarschijnlijk niet. De Galápagos-eilanden zijn echter in die zin een groot voorbeeld, dat men ze met een zeker gevoel van vanzelfsprekendheid beschermt met het oog op duurzaamheid. Net dit gevoel ontbreekt nog te veel bij de natuurbescherming op het Ecuadoriaanse vasteland. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor de overheid en N.G.O.'s, maar niet in de laatste plaats van de internationale gemeenschap. Uiteindelijk hangt het voor het grootste deel van het internationale economische klimaat af of een duurzame ontwikkeling al dan niet mogelijk is.

laurierbomen, en vele andere exotische plantesoorten bruist het van het leven. Men registreerde hier reeds meer dan 110 verschillende soorten vogels, maar ook herten, eekhoorns, brulapen, miereneters, verschillende soorten hagedissen, slangen en iguana's komen er voor.

DUURZAME AANPAK WINT VELD

Dit rijke ecosysteem kwam vroeger langs vele Centraal- en Zuid-amerikaanse kusten aan de Stille Oceaan voor, maar is nu één van de meest bedreigde tropische wouden ter wereld. Veel ervan ging in vlammen op of werd door vee stukgegraasd. Ook nu nog grazen koeien en geiten illegaal binnen de grenzen van het reservaat. Dikwijls behoren zij toe aan arme boeren, die verder

geen geschikt begraaasbaar land bezitten en noodgedwongen naar deze regionen afzakken. Wie kan hen wat verwijten?

Aan de wil om aan de benarde milieu- en natuursituatie te verhelpen, ontbreekt het nochtans niet. Zo vinden we een tiental kilometer ten noorden van Machalilla onderdak in het 'Ecologisch Toeristisch Centrum Andaluz', een alternatief Ecuadoriaans hotel volledig gericht op duurzaamheid. Gebouwd met uitsluitend hernieuwbare materialen zoals bamboe en geweven palmbladeren, met een eigen organische moestuin en een kleinschalige biologische zuivering van het afvalwater, wordt het levende bewijs geleverd dat het ook anders kan...

Chris Jacobson

overtuigd dat deze evolutie ontegensprekelijk een nefaste invloed heeft op het behoud, het herstel of de ontwikkeling van natuur en landschap. Vandaar dat we een pleidooi houden voor eko-toerisme. Daaronder verstaan we die vormen van toerisme waarbij het gaat om specifieke natuurbeleving, om verrijking van kennis over de natuur en om natuurbehoud. Dat eko-toerisme kan best nog wat promotie verdienen.

Voor al het aspekt mobiliteit is volgens jullie een bijzonder storende faktor. Blijven we dan met zijn allen beter gewoon thuis?

Helemaal niet, het is niet onze bedoeling om vakantie en toerisme te boycotten. Het is wél onze bedoeling om te wijzen op het verschijnsel dat we het de gewoonste zaak van de wereld zijn gaan vinden om in de winter even naar de Alpen te gaan om te wintersporten, de paasvakantie op Kreta te vertoeven en in de zomer ook nog eens naar Sri Lanka af te zakken. We willen dus alleen maar vraagtekens zetten bij vanzelfsprekendheden. Als je weet dat een retourtje Schiphol-Athene per per-

den kunnen gesloten worden tijdens kwetsbare perioden zoals een broeitijd bijvoorbeeld. Of je kan kwoteringsmaatregelen opleggen wat betreft het aantal bedden of skiliften. Je kan hotels of vakantieverblijven ook verplichten op vlak van waterzuivering of afvalscheiding verregaande inspanningen te doen. Ook op vlak van transport behoren heel wat initiatieven tot de mogelijkheden. Je kan het openbaar vervoer promoten door bijvoorbeeld gratis kollektief vervoer aan te bieden van het hotel naar de skipiste. En als gast kan je bijvoorbeeld te kennen geven dat het voor jou niet hoeft dat de handdoeken iedere dag worden gewassen. En waarom zou je er de hotelkeuken eens niet op wijzen dat jampotten eigenlijk veel milieuvriendelijker zijn dan de stapel éénpersoonswegwerpverpakkingen?

Eko-toerisme betekent dat je je als toerist betrokken voelt met de natuur en het milieu om je heen. Natuurbeleving staat duidelijk centraal?

Inderdaad, als je je betrokken voelt bij de natuur, dan weet je ook hoe kwetsbaar en waardevol de natuur

is die ze best zo goed mogelijk beschermen. Denk maar aan de Galapagos-eilanden. Of het natuurpark Amboseli in Kenia. Op basis van inkomsten uit toerisme is berekend dat elke leeuw er jaarlijks om en bij de 200.000 frank opbrengt. Beheer en bewaking van en voorlichting en edukatie over het betrokken gebied betekenen bovendien werkgelegenheid voor de lokale bevolking.

EERST EKO. DAN MASSA?

Toch wees je er daarnet al op dat ook eko-toerisme zijn nadelen inhoudt, zoals de verstoring en de vervuiling van kwetsbare natuurgebieden. Een dilemma?

Inderdaad, eko-toerisme heeft voor én nadelen. Zo kan je bijvoorbeeld vrezen dat natuurgebieden die op dit moment alleen worden bezocht door natuurwetenschappers over enkele jaren door het grote publiek zullen worden ontdekt. Dat eko-toerisme fungeert als een soort van wegbereider voor massatoerisme. Dé vraag die we ons moeten stellen is of we eigenlijk zo nodig alles moeten

E GALAPAGOSEILANDEN'

soon de hoeveelheid energie kost die nodig is om een goed geïsoleerde eensgezinswoning een jaar lang te verwarmen, dan kan je je afvragen of het niet beter is dat we onze toeristische verplaatsingen wat beperken. Zou het, als we de Alpen écht willen ontzien, niet de voorkeur verdienen om niet jaarlijks, maar bijvoorbeeld eens in de vijf jaar, met wintersport te gaan? Misschien zou dat niet meer zoden aan de dijk zetten dan de akties om vooral binnen de pistes te skiën en afval mee naar beneden te nemen?

GENOEG HANDDOEKEN GEWASSEN!

Hoe kan ekotoerisme deze nefaste gevolgen indijken zonder de mensen een jaar lang aan hun stoel vast te spijkeren?

Dat kan vaak door een aantal maatregelen te nemen. Je kan bijvoorbeeld zoneringsmaatregelen nemen in ruimte en tijd. Je kan stiltegebieden instellen, trekpleisters of konsentratiepunten lanceren, gebie-

wel is. Dan beseft je dat die natuur behouden moet blijven. Veel natuurgebieden zouden ook al verdwenen zijn mochten ekotoeristen niet duidelijk hebben gemaakt dat het gebied uit natuurwetenschappelijk oogpunt heel waardevol is. Daardoor kan ook de lokale bevolking er zich bewust van worden dat de natuur in hun gebied waardevol is. Dat het een potentiële bron van inkomsten

gaan opzoeken wat ons aanlokkelijk en interessant overkomt en vooral welke prijs natuur en milieu daarvoor moet betalen. Het precieze antwoord op die vraag moet ik schuldig blijven. Al kan je er niet omheen dat een aantal inspanningen van zowel de overheid, de toeristische industrie én de toerist zelf, zonder twijfel een stap in de goede richting zijn.

PD

15

Milieu ... een nieuw begrip voor de Belgische touroperators. Tot vorig jaar verscheen het woord op geen enkele vergaderagenda van de Association of Belgian Touroperators (ABTO). Hierin kwam dit voorjaar verandering. de belangenorganisatie maakte werk van een heuse gedragskode voor de eigen leden, lanceerde het idee van een statiegeld op reisbrochures en drukte alvast 200.000 folders met konkrete milieutips voor hun klanten. Een ommezwaaai of een handige P.R. stunt?

De zomervakantie is nog maar halfweg of de reissektor buigt zich al over het winter- en krokusaanbod. Vanaf september vliegen ze dan ook weer met tientallen tegelijk de reisburo's uit: de dikke vierkleurige en rijk geïllustreerde brochures van de touroperators. Allemaal volgepropt met stemmige winteroorden, sportieve skivakanties in de Alpen of zonnige decembervakanties op de Canarische eilanden. Jaarlijks worden er in België tussen vijftien en twintig miljoen brochures verdeeld, waarvan de meeste onmiddellijk bij het oud papier belanden. Per 10 uitgedeelde brochures wordt slechts één enkele reis geboekt. Van verspilling gesproken! De Association of Belgian Tour Operators (ABTO) stelt een statiegeld-regeling voor om deze papier- en geldverspilling tegen te gaan. Hoe gaat dit in zijn werk. De klant betaalt de kostprijs van de brochures (tussen de dertig en de honderd frank) en krijgt deze som weer terug als hij ze terugbrengt of een reis boekt.

STATIEGELD- OF RECYKLAGEBROCHURE?

Een PR-stunt van ABTO of een werkelijke milieumaatregel? Het wordt alvast nog drie tot vijf jaar wachten

WORDEN BELGISCHE TOUROPERATORS OOK MILIEUBEWUST?

vooraleer de eerste statiegeld-brochure in de reisburo's ter beschikking zal zijn. Ook valt het af te wachten of de sektor zich wel unaniem achter dergelijk initiatief zal scharen. Heeft de sektor al eens bij volgende suggestie stilgestaan: het uitgeven van dunne folders op recyclagepapier? Niet alleen makkelijk uitvoerbaar, het milieurendement is zichtbaar en de konsument hoeft met heel wat minder kilo's rond te zeulen. Misschien kunnen we nadien eens nadenken over een statiegeld op deze afgeslankte brochures op recyclage.

TE GAST IN ANDERE LANDEN ...

Wat alvast wel op recyclagepapier verscheen is de folder 'Te gast in andere landen. Met respect voor mens en milieu'. Opnieuw een initiatief van ABTO. Wellicht bent u ook één van die 200.000 landgenoten die deze zomer een dergelijke folder in zijn reisdokumentenmapje aantreft. De folder wijst de reiziger op het misbruik van dieren voor typische vakantiefoto's, geschenken die vervaardigd zijn uit delen van beschermde planten- en diersoorten, de mogelijkheden van het openbaar vervoer, de plaatselijke gebruiken en tradities, enz... Ook het voorkomen van afval en het zuiver omspringen met water op uw vakantiebestemming behoort tot de aanraders.

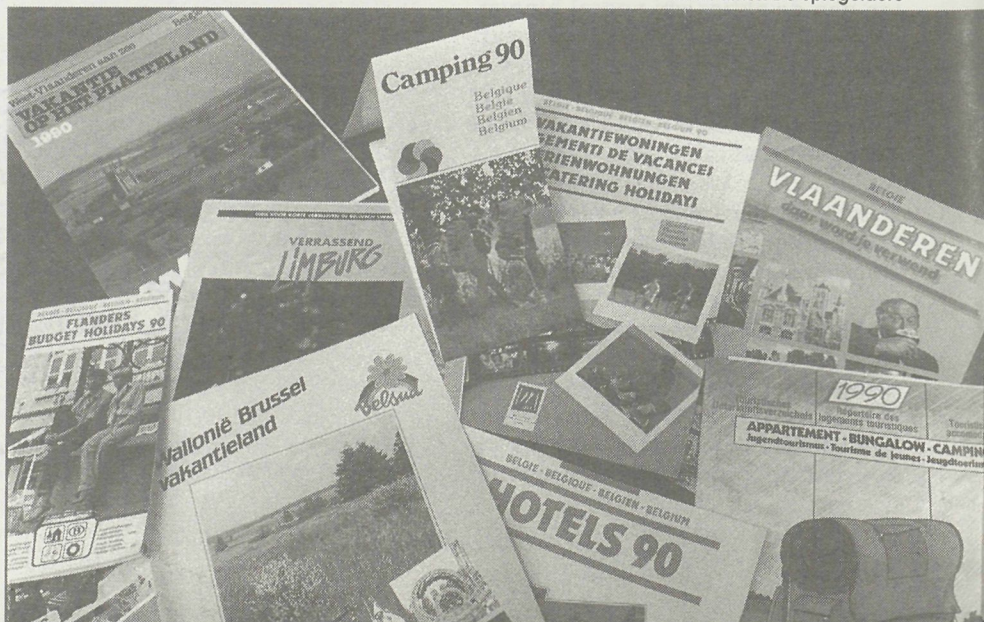
GEDRAGSKODE

Voor ABTO die 35 organisaties uit de Belgische reissektor vertegenwoordigt, getuigt dit van een heuse mentale ommezwaaai. Volgens ABTO stonden er tot vorig jaar omzeggens nooit milieu-items op de vergaderagenda. Daarin komt nu blijkbaar verandering. De belangenorganisatie legde haar leden zelfs een heuse gedragskode op, een milieurichtlijn die de touroperators onderschrijven. De kode vermeldt ondermeer dat 'gebieden die onvoldoende maatregelen nemen met het oog op de bescherming of het herstel van de natuurlijke omgeving op termijn moeten vermeden worden en kwetsbare gebieden tevens moeten worden gespaard'. Een goede aanzet. Nu nog wachten of deze code ook één en ander zal teweeg brengen in het aanbod van de reisorganisaties. 'Te hard van stapel moet die milieubeweging nu ook niet lopen', luidde het alvast. Immers het nastreven van een stabiele relatie tussen toerisme en milieu ligt volgens ABTO niet zozeer bij de touroperators dan wel bij het vakantie-land dat zelf normen moet vastleggen. Afspraak voor een evaluatie volgend jaar.

Inlichtingen: ABTO,
Metrologielaan 6, 1130 Brussel,
Tel. 02/242.00.40., Fax. 02/242.08.74.

DJ

foto Patrick De Spiegelaere

UNIEK FIETSRROUTE-NETWERK IN LIMBURG

Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland stelde onlangs een uniek fietsroute-netwerk voor. Dat de Kempen met zijn bossen, heide, de Maas en zijn uiterwaarden, beekvalleien en hooilanden, hagen en houtkanten één van de mooiste streken van Vlaanderen is, kan je met de fiets maar al te goed merken. Om de fietser optimaal van die prachtige Limburgse natuur te laten genieten, werkte het Regionaal Landschap Kempen en Maasland een fietsnetwerk van 450 km uit. Op een overzichtskaart zijn een aantal knooppunten aangeduid waardoor je zelf een onbeperkt aantal rondritten kan samenstellen. Je kan ook een route volgen die vooraf is uitgestippeld. De knooppunten zijn uiteraard ook aangeduid langs het parcours. Van knooppunt tot knooppunt word je in twee richtingen begeleid met duidelijke signalisatieborden. Door deze bewegwijzeringsmethode kan je makkelijk telkens nieuwe rondritten verkennen. De lengte ervan kies je zelf. Bovendien staat er op elk knooppunt op het parcours ook een overzichtsbord zodat je onderweg steeds je rondrit kan aanpassen.

Dit uniek fietsroute-netwerk is een initiatief van het Regionaal Landschap Kempen en Maasland. Dat omvat 12 Oostlimburgse gemeenten en bestrijkt een totale oppervlakte van 68.000 ha. Naast duizenden ha afwisselende open ruimten, bevat het Regionaal Landschap maar liefst 20.000 ha natuur en bos. Veruit de grootste concentratie aan natuur- en bosgebied in Vlaanderen.

Je vindt een overzichtskaart van het fietsroute-netwerk in de meest recente editie van de Landschapskrant. Je kan echter ook een gedetailleerde fietskaart bestellen door 120 frank + 20 frank verzendingskosten over te schrijven op rekeningnummer 784-5581075-12 van het Regionaal Landschap Kempen en Maasland.

Inlichtingen: Regionaal Landschap Kempen en Maasland, Grote Baan 27, 3530 Houthalen-Helchteren.

STEDEBOUWWACHT STELT ZWARTBOEK VOOR

Informatie over konkrete, lokale wantoestanden inzake ruimtelijke ordening blijft vaak op het lokale nivo hangen. Daardoor ontstaat geen globaal overzicht van de problematiek inzake ruimtelijke ordening. In het beste geval halen de dossiers de

FLITSEN

lokale pers. Met de publikatie van het 'Zwartboek Ruimtelijke Wanorde in Vlaanderen' wil de Stedebouwacht daar wat aan doen.

De Stedebouwacht werd opgericht in mei '94 als initiatief van het Forum Ruimtelijke Ordening. Dat is een overlegplatform tussen de Bond Beter Leefmilieu (BBL), Natuurreserveaten vzw, Bewoners in de Ruimtelijke Ordening (BIRO) en de Vlaamse Federatie voor Planologie (VFP). Door informatie over het ruimtelijk beleid te verspreiden wil de Stedebouwacht de bevolking en de besturen bewust maken van de problemen inzake ruimtelijke ordening. In het Zwartboek wordt een selectie van de dossiers die de afgelopen maanden bij de Stedebouwacht zijn binnengekomen, gebundeld. Door die informatie samen te brengen, wil de Stedebouwacht duidelijk maken dat deze zaken geen alleenstaande gevallen zijn.

Op die manier hoopt de Stedebouwacht duidelijk te maken wat de gevolgen zijn van het beleid. Aantasting en versnippering van de open

ruimte, verkommerde stadswijken, lintbebouwing, een vastlopende mobiliteit maar ook een verlies aan vertrouwen in de politieke cultuur en het gerechtelijk apparaat. Het zijn maar enkele voorbeelden van de negatieve effecten die het huidige beleid met zich mee brengt.

Het Zwartboek kost 300 frank + verzendingskosten en kan worden besteld bij BBL.

Inlichtingen: Bond Beter Leefmilieu, Stedebouwacht, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel, Tel. 02/539.22.17., Fax. 02/539.09.21

SLECHTS 1/6 VLAAMSE WATERLOPEN VOLDOET AAN BASISKWALITEIT

De Vlaamse milieumaatschappij (VMM) stelt vast dat de kwaliteit van de Vlaamse waterlopen en kanalen er ietwat op vooruitgaat. In vergelijking met 1990 is er in 1994 op 43% van de meetpunten een verbetering vastgesteld. In 1994 haalde nog slechts 5% van de meetpunten een zeer slechte kwaliteit. In 1990 was dit nog 20%. Zeer vaak wordt er een verschuiving van 'uiterst slecht' naar 'zeer slecht' en 'slecht' vastgesteld. Verder wordt er een verbetering van de waterkwaliteit vastgesteld in de Schelde, de IJzer, de Demer en de kanalen Gent-Terneuzen en Gent-Oostende. Volgens de VMM gaat de waterkwaliteit erop vooruit als gevolg van de bouw van nieuwe riolen en zuiveringsinstallaties om het geloosde afvalwater te zuiveren.

Desondanks voldoet slechts 16% van de meetpunten van de Vlaamse Milieumaatschappij aan de normen wat betreft de aanwezige scheikundige stoffen en de samenstelling van het water. Slechts 14,5% van het aantal meetpunten haalt de vooropgestelde biologische kwaliteitsnormen. Dit betekent dat er voldoende organismen in het water kunnen overleven. Wat zuurstof betreft, beantwoordt in 1994 zo'n 68% van de metingen aan de basiskwaliteitsnorm. De hoge nitraats- en fosfaatconcentraties die de afgelopen jaren werden opgetekend, dalen. De te hoge gehalten aan nitraat in het oppervlaktewater bestemd voor de productie van drinkwater, blijft echter een konstant gegeven.

Inlichtingen: Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), A. Van de Maelestraat 96, 9320 Erembodegem.

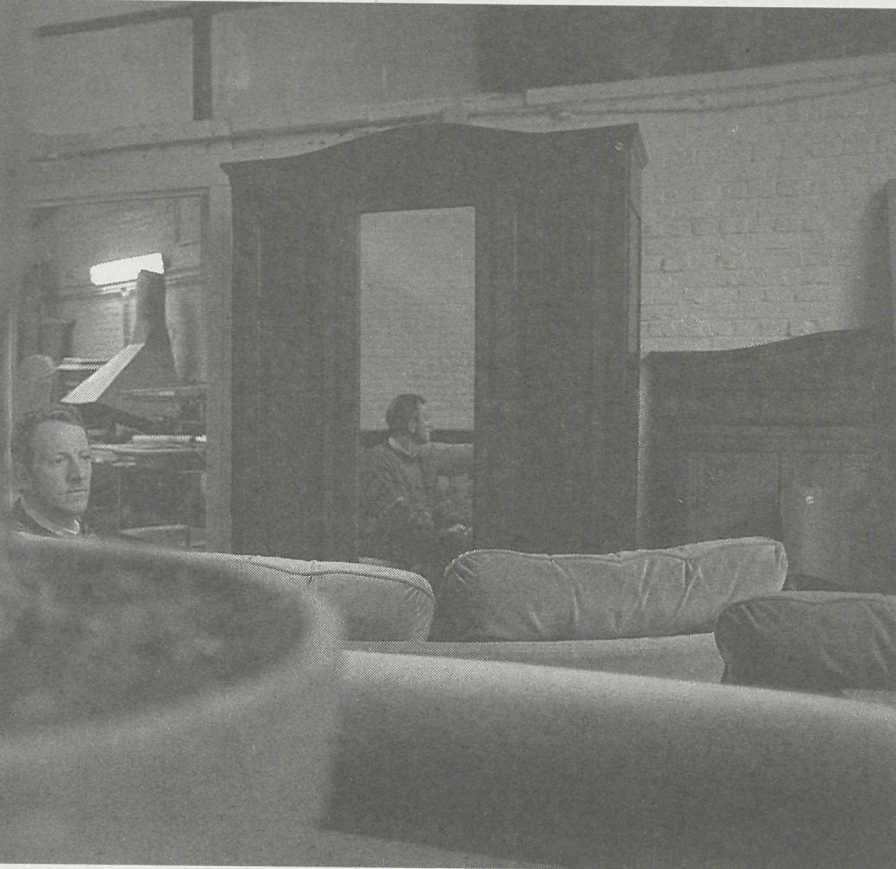

tewerkstelling in

KRINGLOOPCENTRA.

WERK AAN DE WINKEL!

Momenteel zijn in Vlaanderen 15 kringloopcentra actief. Een tiental nieuwe centra staan in de steigers. Hun aantal zal daarmee op nauwelijks vijf jaar tijd vertienvoudigd zijn. Kringloopcentra zijn niet alleen een plaats waar je terecht kan voor goedkope tweedehandsmeubelen. Ze vormen ook een meer dan interessant initiatief voor tewerkstelling van mensen die in het 'normale' arbeidscircuit niet aan hun trekken komen. Of hoe de zorg voor het milieu én een sociaal rechtvaardige samenleving hand in hand gaan...

Een stevig uitgebouwd kringloopcentrum kan werk verschaffen aan op zijn minst een zevental werknemers. (foto Gert Jochems)

Neem nu het Ateljee in Gent. Dit kringloopcentrum is gegroeid uit Oikonde, een residentieel initiatief voor daklozen. Ateljee tracht deze mensen opnieuw te betrekken in het maatschappelijk leven, zodat zij zelf terug aan een zelfstandig bestaan kunnen werken. Te vaak immers komen daklozen of kansarmen die een opvangcentrum verlaten, zonder geld in een vacuüm terecht. Ze weten niet hoe ze de dag zinvol kunnen doorkomen. "We begrepen dat we een activiteit moesten ontwikkelen die de mensen onmiddellijk vooruit hielp. Qua tijdsbesteding en qua inkomen uiteraard", vertelt Bert Quintelier, koördinator van het Ateljee. Omdat bij daklozen de sociale achteruitstelling veel verder strekt dan enkel de afwezigheid van een dak boven het hoofd, zijn zij voor de privé-sektor meestal op voorhand afgeschreven. "Er moet dus afzonderlijk werk voor hen gekreëerd worden, het is te zeggen: betaald werk. Het zou immers van cy-

nisme getuigen om aan mensen die niets bezitten, te vragen of ze voor niets willen werken", stelt Bert Quintelier. "Vrijwilligerswerk is een luxe die onze mensen zich niet kunnen permitteren". De zoektocht naar een activiteit voor deze mensen leidde bijna automatisch naar die van een kringloopcentrum.

EEN GEKNIPTE JOB

Een kringloopcentrum is een ideale activiteit waar sociaal achteruitgestelden of kansarmen werk van kunnen maken. Dat is ook de mening van Filip Lenders die binnen Elcker-Ik in Antwerpen een opleidingsproject voor kringloopcentra koördineert: "Kringloopcentra zijn heel arbeidsintensief. Elk produkt, elk afgedankt goed moet met de hand ingezameld, gesorteerd, gerepareerd, in de winkel geplaatst en geleverd worden.

Automatisatie en grootschalige installaties zijn zaken die in een kringloopcentrum weinig nut kunnen bewijzen. We schatten dat een stevig uitgebouwd kringloopcentrum dat actief is in een verzorgingsgebied van 60.000 tot 70.000 inwoners, werk verschaft aan op zijn minst een zevental werknemers". Daarnaast kunnen ook nog jobs worden gekreëerd in bijkomende activiteiten zoals reparatie-ateliers of een demontage-afdeling van toestellen. Die vereisen bijkomend personeel zodat je kan rekenen op 15 tot 20 werkplaatsen per centrum. Die kunnen worden opgevuld met zelfbetaalde krachten, gesubsidieerde werknemers of vrijwilligers. Al naargelang de opzet en de doelstellingen van het centrum in kwestie.

STATUTEN BIJ DE VLEET

Mensen die in het reguliere arbeids-

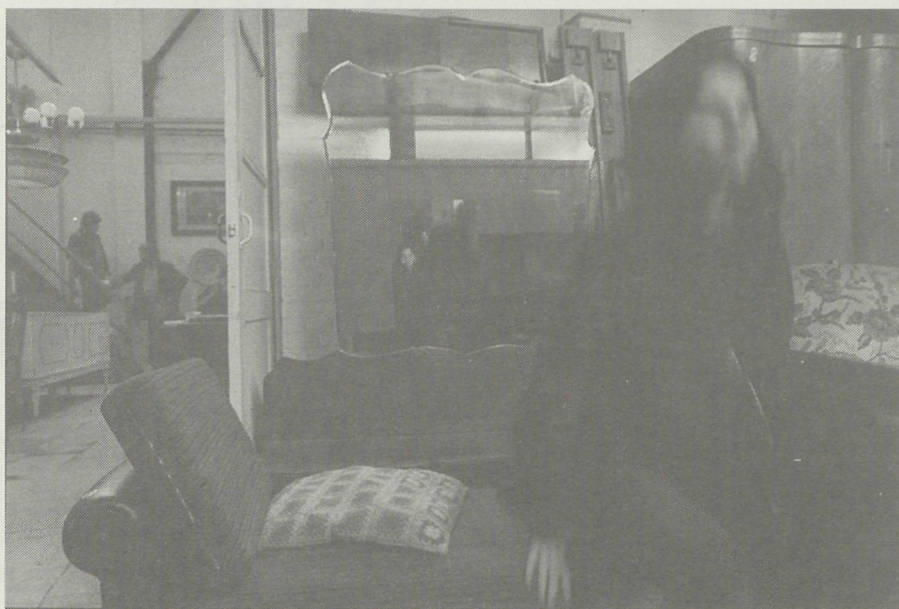
circuit moeilijk aan de bak komen, kunnen door allerlei regelingen zoals het Jeugdwerkgarantieplan, het statuut van sociale werkplaats of invoegbedrijf of het Weerwerk-programma aan de slag in een kringloopcentrum. "Iedere regeling beoogt een andere doelgroep en leidt tot andere resultaten", verduidelijkt Filip Lenders. "Het Jeugdwerkgarantieplan en Weerwerk stellen mensen tijdelijk te werk en zijn gericht op de doorstroming van de tewerkgestelden naar de reguliere arbeidsmarkt". Deelnemers aan een sociale werkplaats daarentegen blijven voor onbepaalde duur werken in het centrum omdat men verwacht dat ze niet meer zullen kunnen meedraaien in een reguliere job. De projecten die mensen uit een bepaalde doelgroep tewerkstellen, worden gesubsidieerd voor het 'rendementsverlies' dat ze hierdoor ondervinden.

GEEN AMATEURISME

Toch sluit Bert Quintelier van het Ateljee niet uit dat kringloopcentra naar de toekomst toe ook rendabel kunnen werken: "Maar dan wel op voorwaarde dat het geld dat men nu spendeert aan de traditionele, weinig sekure huisvuilophaling, geïnvesteerd wordt in de werking van die kringloopcentra. Samenwerken met de lokale overheid bij de ophaling van groot huisvuil en hiervoor via een tonnagevergoeding betaald worden, is bijvoorbeeld een mogelijkheid voor de toekomst". Al beseft het Ateljee beter dan wie ook dat enig realisme hier op zijn plaats is. In 1993 werd in de regio Gent 4.500 ton groot huisvuil deur aan deur opgehaald. In datzelfde jaar nam het Ateljee 280 ton voor haar rekening. "We veronderstellen dat dit in 1995 zal stijgen tot 500 ton", hoopt Bert Quintelier. "We zijn alles behalve amateurs, wél professionelen met ervaring en kennis. Onze activiteiten nemen gestaag toe maar wanneer we een kontrakt afsluiten met de stad Gent, betekent dat ook dat we onze beloftes moeten kunnen nakomen. We moeten kwaliteit leveren. Met onze mensen".

TOEKOMST ONDUIDELIJK

Uitgaande van de hypothese dat in de loop van de volgende jaren een fijnmazig netwerk van een 50-tal kringloopcentra tot stand zal komen, zal dit leiden tot enkele honderden banen. "De meeste centra zullen hiervoor ook gesubsidieerde krachten inschakelen, omdat dat voor hen precies hun bestaansreden is", meent Filip Lenders. "Het huidige werkgelegenheidsbeleid is echter onduidelijk en biedt weinig garanties voor de organisaties in kwestie om hun werk te kunnen verderzetten.

Een kringloopcentrum is een ideale activiteit waar sociaal achteruitgestelden of kansarmen werk van kunnen maken. (foto Gert Jochems)

De meeste regelingen zijn voorlopig, experimenteel, niet voor uitbreiding vatbaar of staan ter discussie". Vermoedelijk zullen de centra harder moeten werken aan hun loonvormend vermogen zodat ze, wanneer de subsidiekraan wordt dichtgedraaid, hun activiteiten toch nog kunnen voortzetten.

TWEE VLIEGEN, ÉÉN KLAP.

Zolang het goedkoper is om al het groot huisvuil plat te walsen of kort en klein te slaan, dan te hergebruiken zoals een kringloopcentrum dat doet, is de overheid eerder terughoudend om volop samen te werken met kringloopcentra. "Dat is echter geen reden om ons te laten afschrikken en dit spoor niet verder te bewandelen", klinkt het bij een overtuigde Bert Quintelier. "De traditionele ophaling en verwerking van groot huisvuil is alleszins niet langer houdbaar. We zullen met zijn allen hoedanook moeten evolueren naar een maximaal hergebruik". En deze ambitie kan worden waargemaakt in combinatie met een zo gepast mogelijke sociale tewerkstelling.

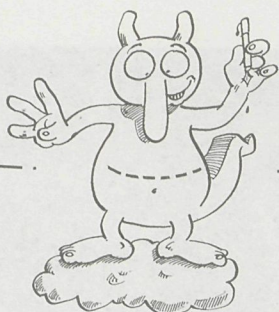
Op die manier kan het geld dat wordt besteed aan de uitbetaling van uitkeringen en bestaansminima, gebruikt worden voor de uitbouw en de werking van kringloopcentra.

SYMPATIE? JA, MAAR...

In opvolging van de Werkgelegenheidskonferentie die in het voorjaar van '93 op Vlaams nivo doorging, werd tussen de toenmalige ministers Detiège en De Batselier afgesproken om een 'kontingent' Jeugdwerkgarantieplanners toe te wijzen aan de kringloopcentra. Het gaat om een maatregel die op het einde van dit jaar afloopt. Of het systeem zal worden verlengd is alles behalve zeker. De kans bestaat dus dat kringloopcentra die van het Jeugdwerkgarantieplan gebruik maken, op het einde van het jaar plots zullen merken dat ze de helft van hun personeel moeten missen. Een gebaar van sympathie en goodwill vanwege onze beslis-singnemers, dat wel. Helaas weinig structureel.

Gert Jochems

Frontlijn

"1226 MEER STERFGEVALLEN IN BELGIË DOOR TROPISCHE HITTE EN HOGE OZONKONSENTRATIES IN 1994"

Tijdens de hete zomer van 1994 werden wekenlang hoge ozonkonsentraties opgemeten. De combinatie van deze extreme hitte en de hoge ozongehaltes eiste heel wat mensenlevens. Aldus blijkt uit een voorlopig rapport van het Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie (IHE) waar Bond Beter Leefmilieu de hand wist op te leggen. Uit de gegevens van het IHE blijkt dat gedurende de warmtegolf van 27 juni tot 7 augustus 1994, in België een oversterfte werd vastgesteld van 1226 gevallen, waarvan 80,8% bejaarde personen.

OVER GRIEP- EN...

Het IHE onderzoekt regelmatig de evolutie van de wekelijkse sterfte, in het bijzonder om de impact van griep epidemieën op deze sterfte te evalueren, maar ook om schommelingen in de loop van de tijd op te sporen. Begin november 1994 stonden de wetenschappers van deze overheidsinstelling perplex van hun verzamelde cijfergegevens: een samenvattende komputeruitdraai wees op een gevoelige stijging van het aantal sterftegevallen tijdens 27 juni en 7 augustus 1994... een periode die toevallig of niet samenviel met aanhoudende tropische temperaturen en hoge ozonkonsentraties in de omgevingslucht.

...OZONSLACHTOFFERS

Het IHE besloot de relatie tussen beide parameters na te gaan door

middel van een bijkomende studie. Begin april '95 sloten de IHE-wetenschappers de redactie van hun (voorlopig) rapport af. Op basis daarvan voerde het IHE een bijkomende studie uit. Enkele weken later belandde het rapport 'Oversterfte verbonden aan het voorkomen van een warmtegolf en fotochemische luchtverontreiniging tijdens de zomer 1994 in België' bij BBL.

De konklusies van de studie zijn hallucinant. Het rapport besluit: "Gedurende de warmtegolf van 27 juni tot 7 augustus 1994 werd in België een oversterfte vastgesteld van 1226 gevallen, waarvan 80,8% bejaarde personen. Zeer hoge buitentemperaturen en ozonkonsentraties schijnen de meest waarschijnlijke oorzaken van dit fenomeen te zijn. Om deze hypothese verder te bevestigen dienen de doodsoorzaken onderzocht te worden en dient het juiste gewicht van beide oorzaken nauwkeurig gekwantificeerd te worden".

VERBAZING ALOM

Bond Beter Leefmilieu (BBL) nam met verbazing kennis van deze gegevens en aarzelde niet om het rapport eind juni wereldkundig te maken. Ook bij de nationale media klonk het verhaal eerst ongeloofwaardig in de oren. Totdat de IHE-wetenschappers in de loop van de dag, eerst aarzelend, nadien steeds meer bevestigend het bestaan en de inhoud van het rapport bekenden. "Adembenemend", klonk het dan ook

de volgende dag in het stanpunt van Edi Clijsters in De Morgen. Ook kersvers minister van volksgezondheid Colla was met verstomming geslagen. De minister wou definitieve konklusies en besloot bijkomende middelen vrij te maken voor een diepgaand onderzoek. Tevens besloot hij op de nakende interministeriële konferentie over gezondheid aan te dringen op meer definitieve en algemene maatregelen voor het voorkomen van hoge ozonkonsentraties.

Voor de milieubeweging volstaat dit alvast niet. Ingrid Pauwels van BBL "De maatregelen om het ozongehalte te verminderen zullen drastisch en ingrijpend moeten zijn. Zo zal bijvoorbeeld de automobilist zijn auto meer op stal moeten laten, zal hij trager moeten gaan rijden en zal zijn wagen met een katalysator moeten uitgerust worden. Ook zullen sommige industrieën anders moeten gaan produceren".

VERKEER EN INDUSTRIE

Ozon op grondniveau wordt gevormd door de inwerking van zonlicht op hoge konsentraties aan stikstofoxide en vluchtige organische verbindingen. Deze stoffen komen voornamelijk vrij van het verkeer en de industrie. In België levert het verkeer tweederde van de stikstofoxide-uitstoot, de industrie éénderde. Voor de uitstoot van vluchtige stoffen is voor de helft het verkeer, voor 40 percent

RAINBOW

WARRIOR

OPROEP TOT ONMIDDELLIJKE EN DEFINITIEVE STOPZETTING VAN KERNPROEVEN

Als er niets gebeurt, zal Frankrijk vanaf september herbeginnen met het uitvoeren van kernproeven op de atollen Moruroa en Fangataufa, gelegen in de Stille Zuidzee.

President Chirac heeft aangekondigd dat ze een reeks van 8 proeven zullen uitvoeren. Deze beslissing opent de deur voor andere nucleaire grootmachten om hun kernproeven te hervatten. Alle pogingen om het gebruik van nucleaire wapens te verminderen en te bannen worden hierdoor ondermijnd. Tevens betekent dit een serieuze bedreiging voor onze planeet en voor de Stille Zuidzee in het bijzonder.

Wij eisen van President Chirac om niet te starten met de kernproeven en om onmiddellijk het Algemeen Test Stop Verdrag te ondertekenen.

Gelieve deze lijst te fotocopiëren en uit te delen.

Inge vulde lijsten moeten voor 1 september teruggestuurd worden naar:

GREENPEACE BELGIË vzw, VOORUITGANGSTRAAT 317, 1210 BRUSSEL

INVULLEN IN DRUKLETTERS, A.U.B.

naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace	naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace
naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace	naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace
naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace	naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace

GREENPEACE

Vooruitgangstraat 317, 1210 Brussel tel.: 02/201 19 44 fax: 02/201 19 50

Greenpeace houdt zich aan de wet van 18.12.92 op de bescherming van de privacy. Als u informatie wenst, wordt uw adres daartoe opgenomen in het adresbestand van Greenpeace. U hebt steeds recht op inzage en correctie van uw gegevens.

RAINBOW

WARRIOR

OPROEP TOT ONMIDDELLIJKE EN DEFINITIEVE STOPZETTING VAN KERNPROEVEN

Als er niets gebeurt, zal Frankrijk vanaf september herbeginnen met het uitvoeren van kernproeven op de atollen Moruroa en Fangataufa, gelegen in de Stille Zuidzee.

President Chirac heeft aangekondigd dat ze een reeks van 8 proeven zullen uitvoeren. Deze beslissing opent de deur voor andere nucleaire grootmachten om hun kernproeven te hervatten. Alle pogingen om het gebruik van nucleaire wapens te verminderen en te bannen worden hierdoor ondermijnd. Tevens betekent dit een serieuze bedreiging voor onze planeet en voor de Stille Zuidzee in het bijzonder.

Wij eisen van President Chirac om niet te starten met de kernproeven en om onmiddellijk het Algemeen Test Stop Verdrag te ondertekenen.

Gelieve deze lijst te fotocopiëren en uit te delen.

Ingevulde lijsten moeten voor 1 september teruggestuurd worden naar:

GREENPEACE BELGIË vzw, VOORUITGANGSTRAAT 317, 1210 BRUSSEL

INVULLEN IN DRUKLETTERS, A.U.B.

naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace	naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace
naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace	naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace
naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace	naam voornaam straat nr. postcode - gemeente handtekening ☐ ik wil meer info over Greenpeace

GREENPEACE

Vooruitgangstraat 317, 1210 Brussel tel.: 02/201 19 44 fax: 02/201 19 50

Greenpeace houdt zich aan de wet van 18.12.92 op de bescherming van de privacy. Als u informatie wenst, wordt uw adres daartoe opgenomen in het adresbestand van Greenpeace. U hebt steeds recht op inzage en correctie van uw gegevens.

'BEJAARDEN BLIJVEN BINNEN, OVERHEID SLAAPT'

De hoogste ozonkonsentraties in België worden gemeten tussen 12 uur 's middags en 8 uur 's avonds. INTERCEL meet in zeven stations, verspreid over het hele land, permanent de ozonkonsentraties in de lucht. Wanneer het alarmpeil van 180 mikrogram per kubieke meter wordt overschreden of bereikt, dan wordt de bevolking verwittigd. Bij 240 mikrogram wordt de industrie verzocht vermijdbare uitstoot te beperken, bij 300 mikrogram beginnen

astmapatiënten en andere carapatiënten in moeilijkheden te komen, bij 400 krijgen we aanhoudende hoest, benauwdheid, hoofdpijn, misselijkheid. Bond Beter Leefmilieu stelt echter vast dat het bij deze theoretische bepalingen blijft. "Vooreerst zijn we vragende partij voor het sneller instellen van maatregelen bij ozonvervuiling en dit reeds bij lager waargenomen gehalten", zegt BBL-beleidsmedewerkster Ingrid Pauwels. "In

het algemeen stellen we verder vast dat er van een preventief beleid in ons land geen sprake is. De overheid reageert niet. Aan brongerichte aanpak van de vervuiling wordt geen woord vuilgemaakt. In plaats van bejaarden te beknotten door hen te adviseren binnen te blijven, zou de regering beter structurele maatregelen nemen om de vervuiling door het verkeer in te perken".

DJ

de industrie en voor 10 percent het gebruik van oplosmiddelen en verven verantwoordelijk. Normaal komt ozon op grondnivo niet voor. Ozon hoort immers thuis in de stratosfeer, tussen 20 en 40 km hoog. Daar speelt de ozon de rol van zonnescherm. Dit scherm vangt het scherpste en gevaarlijke deel van de zon op. Het zogenaamde gat in de ozonlaag (o.a. veroorzaakt door de CFK's in spuitbussen) heeft hoege-naamd niets te maken met ozon op grond-nivo.

ADEMHALINGSPROBLEMEN

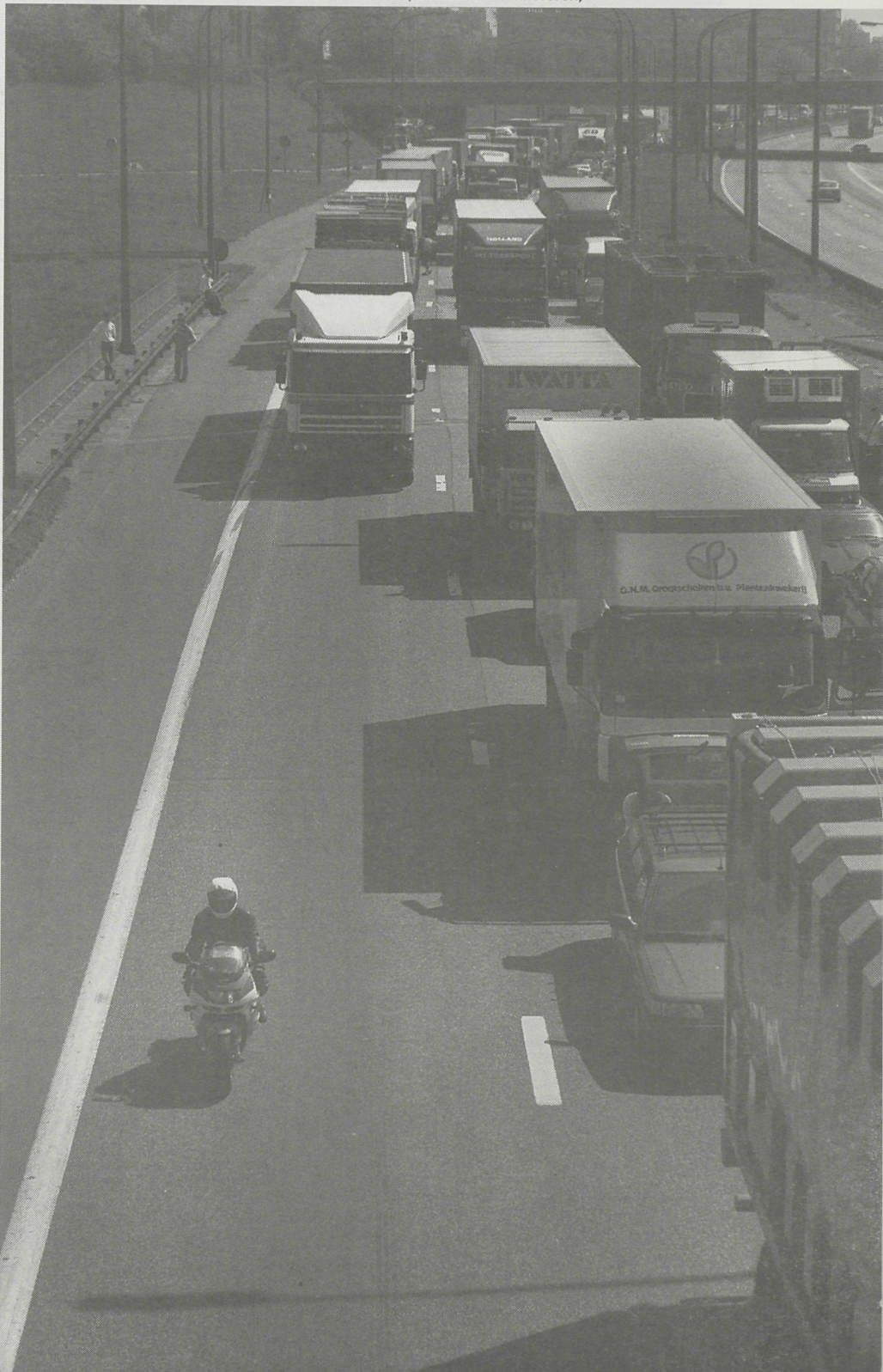
Verhoogde ozonkonsentraties op leefmilieu veroorzaken een vermindering van de ademhalingsfuncties. Vooral bij kinderen, bejaarden, astmapatiënten en hartlijders blijven de gevolgen niet uit. Diep inademen wordt moeilijk. Bij te hoge ozonkonsentraties worden ze astmatisch, ze verkeren in ademnood, ze worden misselijk en klagen van de hoofdpijn. Hoe hoger de ozonkonsentraties, hoe groter en gevaarlijker ten slotte de klachten.

Omdat het verkeer zowel voor de stikstofoxides als voor de vluchtige stoffen zulke belangrijke bijdrage levert, zal het prioritair moeten aangepakt worden door een goed functionerend mobiliteitsbeleid. Een snelheidsvermindering van 20 km per uur alleen al geeft een reductie van de stikstofoxide van 15 percent. Een snelheidsbeperking van 100 km per uur op de autosnelweg zou alvast een eerste aanzet zijn.

Danny Jacobs

Rapport "Oversterfte verbonden aan het voorkomen van een warmtegolf en fotochemische luchtverontreiniging tijdens de zomer 1994 in België". IHE, april 95, 21 blz., verkrijgbaar bij BBL

Ozon wordt op grondnivo gevormd door de inwerking van het zonlicht op hoge konsentraties aan stikstofoxyde en vluchtige organische verbindingen. Deze stoffen komen voornamelijk vrij in het verkeer en de industrie. (foto Stefan Vanfleteren)

NOORDZEEKO

Op 8 en 9 juni ging in het Deense Esbjerg de Vierde Noordzee-konferentie door. Een rapport voorafgaand aan de bijeenkomst schetste een weinig hoopvol beeld van die Noordzee. Vooral België bleek een slechte Europese leerling te zijn. Ook tijdens de conferentie bleef ons land op de vlakte. De uiteindelijke resultaten van deze conferentie zijn dan ook uiteenlopend. Dioxines, Brent Spars, stoelendansen en makke debatten zijn de overige ingrediënten van dit verhaal. Even overlopen...

De Greenpeace-akties tegen de plannen van het olieconcern Shell om het afgedankte olieplatform Shell te dumpen zorgden tijdens de Noordzeeconferentie voor de nodige opschudding...

EFKONFERENTIE BLAAST WARM EN KOUD

WAT VOORAFGING...

Aan de vooravond van de Noordzee-konferentie verscheen een ontvullerend en weinig hoopgevend 'Progress Report '95'. Dit rapport verzamelt cijfers opgegeven door de lidstaten en gold als basisdokument voor de konferentie in Esbjerg. Voor slechts 7 van de 12 schadelijke organische stoffen, waarvoor tijdens de vorige bijeenkomst in Nederland reductienormen werden vooropgesteld, werden beduidende resultaten gehaald. De Skandinavische landen, Duitsland en Nederland scoorden goed. Alle Noordzeelanden slaagden er overigens in om de lozing van lood met 70% of meer te verminderen. Voor nikkel en zink werden de doelstellingen niet gehaald.

SLECHT RAPPORT VOOR BELGIË

Als men de inwonersaantallen van de Noordzeestaten vergelijkt met de lozingen en de uitstoot van schadelijke stoffen dan bleek België de, op één na, grootste vervuiler te zijn van de Noordzee. De zinkuitstoot in de lucht daalde in België met amper 5%. De belofte van ons land op de vorige Noordzeekonferentie om alle PCB's die in elektrische apparaten worden gebruikt tegen het jaar 2000 te vernietigen, werd amper aangevangen. Heel wat Noordzeestaten beloofden om na '95 geen ongezuiverd afvalwater direkt of indirekt in zee te lozen. Voor België zal dit na '95 nog ruim 50% zijn. Ook op het vlak van de bescherming van habitats en soorten komt ons land er niet al te best uit. Tevens werden in België de hoogste dioxinekonsentraties van West-Europa opgemeten en is de dagelijkse inname een van de hoogste van de wereld. "Het zwaarste punt van de dioxineverontreiniging ligt in Antwerpen, Kortrijk en op de as Brussel-Charleroi. De oven van Nederover-Heembeek is verantwoordelijk voor tweederden van de totale Belgische dioxine-uitstoot door huisvuilovens", wist Martin Besieux van Greenpeace te melden.

KRITISCHE MILIEUBEWEGING

De boodschap van de verzamelde

milieubeweging in ons land was dan ook duidelijk. "Ons land heeft de afgelopen jaren niet de nodige aandacht besteed aan de uitvoering van de gemaakte afspraken op de vorige Noordzeekonferentie". Zo ontbrak het aan een formeel mechanisme ter uitvoering van de reeds eerder gemaakte Noordzee-akkoorden. De milieubeweging eiste dan ook een jaarlijkse 'vooruitgangsrapportage'. Zo kan de uitvoering van de, tijdens de Noordzeekonferentie van juni '95, gemaakte afspraken formeel en gestandaardiseerd worden geregeld. Vooral inzake habitats en nutriënten en gevaarlijke stoffen wordt er van de Belgische overheid gedurende de volgende jaren een ernstige inhaalbeweging gevraagd.

OVER STOELENDANSEN EN VLIEGTUIGZETELS

8 juni '95. Start van de konferentie in het Deense Esbjerg. 6 juni '95. Een politieke stoelendans in ons land vlak voor voor de bijeenkomst. Minister voor Leefmilieu Santkin, neemt ontslag binnen de reeds 'ontslagnemende' regering Dehaene I. De 'kollegiale' Magda de Galan zou de bevoegdheden van haar PS kollega wel enkele dagen overnemen... en dit in afwachting van de samenstelling van een nieuwe regering Dehaene II. De politica reserveerde een vliegtuigzetel en toog dan toch nog in extremis naar de Europese conferentie. Esbjerg stond ondertussen reeds in de oogverblindende schijnwerpers van de Europese media. De Greenpeace-hetze tegen de plannen van het olieconcern Shell om haar afgedankt olieplatform Brent Spar te dumpen in de Noordzee had blijkbaar de nodige kommotie veroorzaakt.

WARM EN KOUD BLAZEN

Ondanks het feit dat de Brent Spar de konferentie overschaduwde en dat de oliestaten Noorwegen en Groot-Brittannië afwijzend reageerden op enige regelgeving terzake, verliep het geheel in een makke sfeer. "Esbjerg blaasde dan ook warm en koud", konkludeerde Stefaan Claeys van Bond Beter Leefmilieu na afloop van het geheel. "Een dumpingsverbod voor afgedankte boorplatforms bleef uit.

Ook de zwakke afhandeling van het nutriëntenprobleem is opvallend. Ondanks de vastgestelde eutrofiëring van de Noordzee zijn geen konkrete actieprogramma's opgemaakt om de toevoer van stikstof en fosfor naar de Noordzee te verminderen. De oeverstaten moeten zelf bepalen hoe er van het bereiken van de oude 50%-doelstelling werk gemaakt wordt. Inzake zeereservaten, een belangrijk hamerpunt van de natuurverenigingen, werd amper vooruitgang geboekt. Men beperkte zich tot de afspraak om criteria uit te stippelen".

EEN POSITIEVE NOOT? ...

TOCH WEL

Konkrete resultaten werden er wel gehaald op het vlak van gevaarlijke stoffen en organische chloorverbindingen. Inzake gevaarlijke stoffen kwamen de ministers overeen dat het streefdoel 'zero input in één generatie' moet worden gehaald. Ook de afspraken uit de Parijse Commissie van 1992 om tegen 2000 de vervuiling van organische chloorverbindingen te stoppen, is opgenomen in de eindverklaring. Deze laatste principes betekenen volgens de milieubeweging dat de chloorindustrie op 25 jaar moet omgeschakeld zijn.

Meer konkreet over de verpakkingsektor werd op de konferentie overeengekomen dat deze materialen die tijdens de levenscyclus aanleiding kunnen geven tot het ontstaan van gevaarlijke stoffen, vervangen moeten worden door een alternatief. Dit geldt volgens de milieubeweging voor PVC. Verder werden er konkrete beslissingen genomen rond de voorziening van infrastructuur voor de verwerking van scheepsafval, de reductie van zwavel in de zware fuel voor schepen en de opslag van 'drillslib' op boorplatforms.

OPVOLGING GEVRAAGD

De milieubeweging eist dat er nu werk wordt gemaakt van de uitvoering en opvolging van de gemaakte afspraken. Dit veronderstelt bindende afspraken tussen het federale en de gewestelijke bevoegdheidsnivo's. Verder moet er werk worden gemaakt van een jaarlijkse vooruitgangsrapportering in België.

DJ

Mieke Vogels, Antwerps Schepen voor Leefmilieu, kijkt toe en knikt. "Weet je, vrijwel de helft van alle brieven die wekelijks op mijn kabinet toekomen, slaan op dergelijke typische grootstedelijke problemen als zwerfvuil". Een ogenblik later ondertekent de Antwerpse politica een heus 'zwerfvuil-charter'. Door deze ondertekening belooft de Stad Antwerpen aandacht te besteden aan de uitbouw van een goed werkend systeem van selectieve inzameling, het stimuleren van flesjesautomaten in openbare gebouwen, het instellen van een heffing op het verspreiden van promotiemateriaal, het vastleggen van duidelijke afspraken rond controle en sanctiëring, het uitwerken van maatregelen inzake de verspreiding van reclamedrukwerk, het voeren van een aangepast vergunningsbeleid en een gerichte plaatsing en periodieke leegmaakfrekwentie van afvalbakken... een hele resem maatregelen om 'zwerfend vuil' preventief te voorkomen.

ZWERVEND VUIL

Ook in Aalst, Leuven, Poperinge, Hasselt en Gent waren BBL en VVKSM tegelijkertijd te gast op het stadhuis. Stef Bogaerts, BBL-beheerslid in Leuven: "de problematiek van het zwerfvuil weegt amper op tegenover de totale afvalproduktie die we jaarlijks in Vlaanderen teweeg brengen. De opruimingskosten ervan wegen echter niet op tegenover de relatieve omvang van het probleem". Daarom vindt Bogaerts preventiemaatregelen aangewezen, waartoe de lokale besturen aangezet worden via de ondertekening van het charter tegen zwerfvuil...

...Deze lokale akties vormden de afsluiter van de campagne 'Zwerfend vuil'. Duizenden Vlaamse jongeren van het Vlaams Verbond van Katholieke Scouts- en Meisjesgidsen (VVKSM) maakten in januari en februari 1995 een inventaris op van het aanwezige zwerfvuil in 54 Vlaamse gemeenten. Zowel provinciehoofdsteden, kleine steden, grote en kleine gemeenten kwamen aan bod. En dit gelijkmatig verspreid over alle provincies. Gewapend met kaart en formulieren gingen de jongeren op pad in de bebouwde kom, in landbouw- en natuurgebied en op industriezones. Langs wegbermen, stoepen, grachten en wandelpaden telde men vervolgens het aantal stuks zwerfvuil: van uitwerpselen tot sluikstorten.

STAALKAART

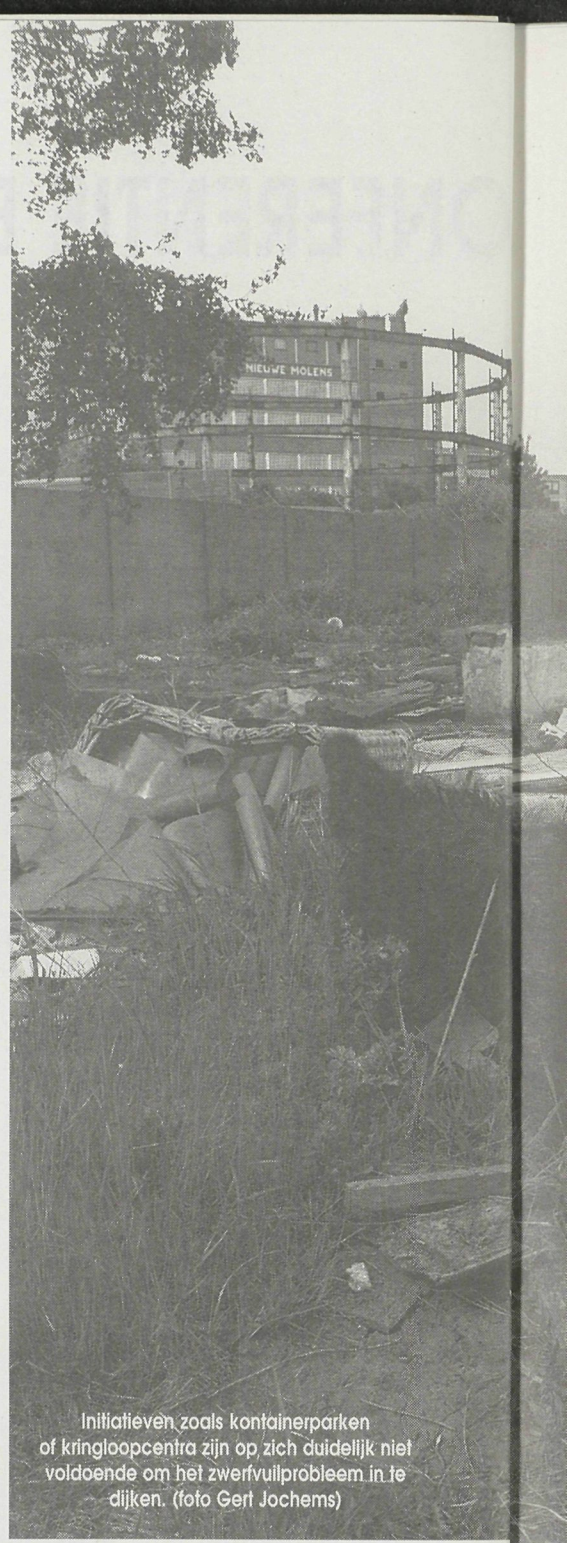
De gegevens werden afgelopen maanden verwerkt door Bond Beter Leefmilieu (BBL). "Het geheel levert een staalkaart op van het wat, hoe en waar van zwerfvuil in Vlaanderen. Uit de inventarisatie blijkt dat zwerfvuil hoofdzakelijk klein is in omvang. Ongeveer 71% van de getelde stuks los zwerfvuil is kleiner of gelijk aan 15 cm", vertelt Geert Matthys, BBL-kampagnekoördinator. Het gaat hier bijvoorbeeld om kleine papiertjes van snoep of tickets. 65% van het zwerfvuil wordt geteld langs wegen: op de stoep, in de goot of op de wegberm. 11% ervan werd aangetroffen in struikgewas, 8% in grachten. De helft van het los verspreid zwerfvuil bestaat uit verpakkingsmateriaal. Folders en kranten zijn goed voor 9%. Daarna volgen achtereenvolgens 'voedselresten', 'schroot en bouwafval' en 'uitwerpselen'. Ruim 32% van de aangetroffen verpakkingen bestaan uit kunststoffen. Papieren verpakkingen skoren met 30% iets minder. Metalen verpakkingen komen op een derde plaats. Glazen verpakkingen bengelen bijna achteraan in het zwerfvuilpeloton.

KONSUMEREN ONDERWEG

"Zwerfvuil is voor een groot deel het gevolg van konsumeren 'onderweg'. Systemen van selectieve afvalinzameling hebben hier nauwelijks greep op", gaat Geert Matthys verder. Een produktbeleid gericht op produkten met hoog zwerfvuilrisiko kan dit deels ondervangen. Dit kan door het stimuleren van financiële prikkels zoals heffingen en statiegeld, het aanmoedigen van de losse verkoop van diverse voedingswaren,...

GEMEENTEN IN AKTIE

De uitvoering van het afvalbeleid, waaronder de aanpak van de zwerf-

Initiatieven zoals kontainerparken of kringloopcentra zijn op zich duidelijk niet voldoende om het zwerfvuilprobleem in te dijen. (foto Gert Jochems)

Zwerfvuil geteld in v

**"SELEKTIEVE
INZAMELING HEEFT
NAUWELIJKS GREEP
OP ZWERVEND VUIL."**

elc
in Vlaanderen

Antwerpen, zaterdagochtend 17 juni. Vroege winkelaars slenteren ietwat moedeloos op de Meir. Dikke regendruppels pletsen op de straatstenen. Een delegatie van Bond Beter Leefmilieu (BBL) en het Vlaams Verbond van Katholieke Scouts- en Meisjesgidsen (VVKSM) zeult met een vuilniszak door de binnenstad. Even later, in de gotische zaal van het stadhuis, wordt de inhoud leeggekieperd: sigarettenpeukjes, blikjes, drankkartonnetjes, fruitschillen, halfvergane reclamebladen,... verspreiden al snel een onfrisse geur.

vuilproblematiek, is een gemeentelijke bevoegdheid. Gemeenten kunnen dus een aantal concrete maatregelen nemen die een bijdrage kunnen leveren in de aanpak van het zwerfvuilprobleem op gemeentelijk vlak. "Dit lukt echter alleen als dit alles onderdeel uitmaakt van een integraal gemeentelijk afvalbeleid", onderstreept BBL-afvaldeskundige Ingrid Pauwels.

Wat is alvast een absolute noodzaak? Een voldoende aantal (en geregeld geledigde) publieke vuilnisbakken is van belang. Een doorgedreven en goed funktionerend systeem van selectieve inzameling kan verder het sluikstorten in een gemeente gevoelig doen dalen. Een goede aanvulling bij al deze maatregelen is het stimuleren van de oprichting van kringloopcentra. Gemeenten kunnen verder specifieke voorwaarden opleggen bij het verlenen van vergunningen voor activiteiten met hoog zwerfvuilrisiko zoals evenementen, op terrassen en nabij automaten,... Het bewerkstelligen van een mentaliteitswijziging bij de vervuiler vergt een bewustwording en een systematische gedragsbeïnvloeding van de burger. Kommunikatie en voorlichting spelen hier een belangrijke rol. De gemeentelijke milieuambtenaar kan een speciaal voorlichtingsplan opstellen met een overzicht van concrete maatregelen.

BESTRAFFEN DAN MAAR

"Gemeenten stellen echter vast dat vele van deze preventieve maatregelen weinig zoden aan de dijk zetten", stelt Geert Matthys vast. "In vele gevallen moet men nog steeds overgaan tot het instellen van repressieve, zeg maar bestraffende bepalingen". In Poperinge voert de gemeente een intensieve campagne tegen sluikstorters. In elk dergelijk stort wordt

gezocht naar sporen van de storter, en die krijgt dan de rekening voor het opruimen met daarbij een fikse boete gepresenteerd. Ook de stad Aalst zweert overtuigend bij een repressieve aanpak. Schepen Dirk De Meerleer "In 1994 schreef onze gemeentepolitie ruim 100 pv's uit tegen personen die zwerfvuil dumpen".

"Dit is zeker niet in alle gemeenten het geval", weet Matthys. "Overtredingen inzake zwerfvuil worden ondermaats geverbaliseerd. En als het dan al gebeurt, wordt een kleine helft van alle pv's inzake milieudelikten nog steeds door de parketten geseponneerd. Zolang het subjektief gevoel van geringe pak-kans bij de overtreder blijft leven, zijn zelfs de huidige forse boetes van weinig nut". Daarom is het nodig de verbaliserende bevoegdheid uit te breiden tot milieuambtenaren en alle leden van rijkswacht en gemeentepolitie. Dit dient te worden gekombineerd met een systeem van onmiddellijke inning door de verbaliserende instanties.

GEMENGDE AANPAK

"Initiatieven zoals selectieve ophaling van huishoudelijke afvalstoffen, kringloopcentra, containerparken,... zijn heel waardevol, maar zijn op zich nog niet voldoende om het zwerfvuilprobleem afdoende te beperken, laat staan te voorkomen", stelt Ingrid Pauwels. Bond Beter Leefmilieu vraagt dan ook een gerichte en preventieve aanpak van zwerfvuil en sluikstorten. Dit vereist een mix aan maatregelen en vergt een doorgedreven samenspraak tussen de diverse beleidsnivo's, van de federale tot en met de gemeentelijke overheden. Financiële prikkels op producten die snel weggegooid worden kunnen het ontstaan van zwerfvuil aan de bron verminderen.

DUURZAAMHEID

"Ook op het vlak van duurzaamheid zet onze samenleving rasse schreden achteruit", vervolgt Pauwels. Heel wat (huishoud)artikelen zijn in tegenstelling tot vroeger een heel kort leven beschoren. Daarom dienen producten zodanig gemaakt te worden dat herstellingen terug uitvoerbaar zijn zonder dat het hele artikel dient weggegooid worden. Heel wat afval, waaronder ook zwerfvuil, kan men verder voorkomen door minder te verpakken. Dit kan door eenvoudige verpakkingen te stimuleren of door een verpakkingsloze en losse verkoop van producten mogelijk te maken.

Rondslingerend zwerfvuil is ook een vorm van visuele verontreiniging. In alle mogelijke hoekjes en kantjes vind je sigarettepeukjes, hondepoep, kartonnen dozen,... (foto Gert Jochems)

HEFFINGEN EN STATIEGELD

Op produkten met een hoog zwerfvuilrisiko kunnen tenslotte ook heffingen worden ingesteld. Een heffing of ekotaks verhoogt de eindprijs van een produkt zodat de aantrekkelijkheid ervan voor de konsument afneemt. Zo'n systeem is vooral handig wanneer de konsument kan kiezen voor een (goedkoper) en meer milieuvriendelijk alternatief. Een voorbeeld hiervan is een heffing op éénmalige plastic draagtassen zoals deze in Scandinavië reeds bestaat. Het gebruik van de boodschappentas of de meermalige plastic draagtas wordt zo gestimuleerd. Statiegeld geeft aan het afval een financiële waarde. Op die manier kan men voorkomen dat de konsument zijn overtollig afval zomaar achteloos op de openbare weg of in natuurgebieden achterlaat. Het meest bekende voorbeeld is uiteraard het statiegeldsysteem voor bepaalde glazen drankverpakkingen. Zo'n statiegeldsysteem kan ook worden uitgebreid voor produkten die de neiging vertonen om zwerfvuil te worden.

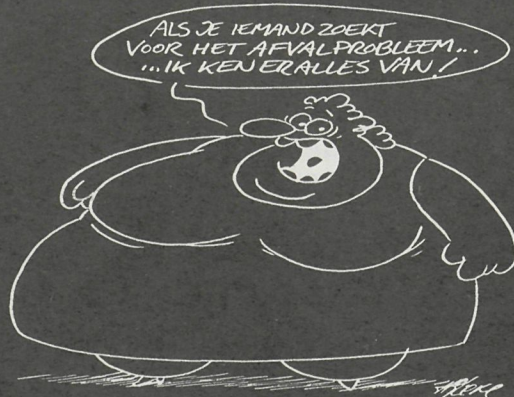
Danny Jacobs

BROCHURE "ZWERVEND VUIL"

Wie gooit. Wie niet? Wanneer wel? Wanneer niet? We hebben er het raden naar? En hoe zit het met de diverse gevolgen van de zwerfvuilproblematiek in Vlaanderen? De brochure "Zwerfend vuil" geeft een bevattelijke kijk op het wat, hoe en waarom van de zwerfvuilproblematiek in Vlaanderen. Naast een overzicht van de problematiek in Vlaanderen geeft de publikatie een overzicht van de inventarisatiestudie die VVKSM uitvoerde in 54 Vlaamse gemeenten. Aan de hand van een aantal gevalstudies formuleert de brochure tientallen tips en adviezen zodat particulieren en openbare besturen het probleem krachtadig kunnen aanpakken. Komen aan bod: verkoop van voedingsmiddelen op de openbare weg of bij evenementen, konsumeren op terrassen, uitdelen van promotiemateriaal, bussen van advertentiebladen en reclamefolders, uitwerpselen van honden, op en rond container-parken en zwerfvuil in bos- en natuurgebieden. Een aanrader voor iedereen!

De brochure "Zwerfend vuil. Een inventarisatie van zwerfvuil in Vlaanderen", 72 blz., 100 fr. plus verzendingskosten is verkrijgbaar bij Bond Beter Leefmilieu, 02/539.22.17.

UITVOERINGS- BESLUITEN BODEM- SANERINGSDEKREET

Het bodemsaneringsdekreet dat begin 1995 het licht zag, voorziet in de verplichting tot het uitvoeren van een oriënterend bodemonderzoek bij overdracht van een potentieel bodemverontreinigende activiteit of inrichting of bij sluiting ervan. Daarnaast worden inrichtingen en activiteiten met hogere risico's aan een periodiek onderzoek onderworpen, waarbij de periodiciteit afhangt van de hoogte van het risico.

Gronden met een historische verontreiniging (bodemverontreiniging tot stand gekomen voor de inwerkingtreding van het dekreet) worden gesaneerd indien er sprake is van een 'ernstige bedreiging'. Hier zijn geen saneringsnormen van toepassing. Het is hier OVAM die, rekeninghoudend met de aard van de verontreiniging en met specifieke omgevingsfactoren, bepaalt welke gronden prioritair dienen te worden aangepakt.

Of nieuwe verontreiniging aanleiding moet geven tot een verplichte sanering, hangt af van het al dan niet overschrijden van opgestelde bodemsaneringsnormen. Overschrijding van deze normen kan immers aanleiding geven tot ernstige nadelige effecten voor mens en milieu. Bodems met 'nieuwe' verontreiniging die de bodemsaneringsnormen overschrijdt, dienen (voor zover de BATNEEC-saneringstechnieken dit toelaten) gesaneerd te worden tot een nivo dat overeenkomt met de normale achtergrondwaarde in niet-verontreinigde bodems met dezelfde bodemkenmerken.

VERDEELD ADVIES

Zowel de uitwerking van de nodige bodemsane-

eringsnormen en achtergrondwaarden, als het opstellen van een lijst van inrichtingen en activiteiten die bodemverontreiniging kunnen veroorzaken en derhalve onderhevig worden aan het dekreet, moet geregeld worden in twee uitvoeringsbesluiten waarvan het ontwerp ter advisering aan de MiNa-raad is voorgelegd. Het advies van de MiNa-Raad is sterk verdeeld omdat over de meeste principiële punten geen overeenstemming kon worden bereikt tussen de milieubeweging en de werkgeversvertegenwoordiging. Hierna wordt voornamelijk het standpunt van de meerderheid (o.a. de milieubeweging) vermeld.

LIJST MET HIATEN

De Raad is van oordeel dat alle activiteiten die een zeker risico op verontreiniging kunnen inhouden in de lijst dienen te worden opgenomen. De in het ontwerp-besluit voorgestelde lijst vertoont hier belangrijke hiaten. De lijstindeling op basis van de NACE-kode is bovendien onbruikbaar voor de praktijk van de bodemsanering. De lijst zal dan ook grondig herwerkt moeten worden, waarbij, om de overzichtelijkheid en toegankelijkheid van de milieuwetgeving te verbeteren, gestreefd moet worden naar een zo groot mogelijke integratie met andere lijsten zoals Vlare I. Gezien alle activiteiten met een potentieel risico op bodemverontreiniging in de lijst dienen te worden opgenomen, kan er ook geen sprake zijn van het onvermeld laten van bepaalde activiteiten omwille van een eventuele overlap met andere wetgeving. Passages in de bestaande wet- en regelgeving (Vlare II, mestdekreet) m.b.t. het milieukompartiment bodem, slaan immers eerder op

WET & MINA

de 'preventie' van verontreiniging dan op de opsporing en sanering ervan. Zulke wetgeving moet daarom als aanvulling gezien worden op het bodemsaneringsdekreet. Met financiële, administratieve en praktische overwegingen kan men wel rekening houden bij de konkrete invulling van de verplichtingen inzake bodemonderzoek.

De Raad is bovendien van oordeel dat afhankelijk van de eigenschappen van de installaties enerzijds en van hydro-geologische kenmerken en kwetsbare omgevingsfactoren anderzijds, de

opgelegde frekwentie van het verplichtend oriënterend bodemonderzoek moet aangepast worden.

AANVULLEN EN BIJSTELLEN NOODZAKELIJK

Een tweede ontwerp-besluit voorziet in de opstelling van achtergrondwaarden en bodemsaneringsnormen. Er zijn door het VITO, op basis van een risico-evaluatiemodel, bodemsaneringsnormen uitgewerkt voor verschillende bestemmingen (natuur, landbouw, woongebied, recreatiegebied, industrie,...). Voor vele (soms zeer belangrijke) componenten zijn echter geen achtergrondwaarden en saneringsnormen in het ontwerp-besluit terug te vinden, terwijl wel opgenomen normen in vergelijking met bijvoorbeeld de Nederlandse wetgeving, veel te soepel lijken. De raad dringt daarom aan op aanvulling en bijstelling. De Raad is bovendien van oordeel dat het hanteren van bestemmingsafhankelijke normen niet strookt met het stand-still-beginsel en met een beleid gericht op preventie. Ten eerste moet de bodemsanering ook gekoppeld worden aan de feitelijke functie(s) en niet alleen aan de vaak theoretische bodembestemmingen uit de ruimtelijke planning. Zo kan een landbouwgebied ook belangrijke natuurelementen herbergen (cfr. verwevingsgebieden Groene Hoofdstructuur) en kunnen bijvoorbeeld in stedelijke woongebieden ook kippen worden gekweekt, wat maakt dat bij de (gezondheids)risico-evaluatie voor zulke bestemmingen niet alle blootstellingsroutes werden ingekalkuleerd.

MEERWAARDE MOET WORDEN VERGOED

Ten tweede wordt de gebruiker (eigenaar/eks-

ploitant) van een bepaald terrein in feite toegestaan de gebruikte bodem verder te vervuilen tot het plafond van de saneringsnormen, gebaseerd op de bestemming van de bodem, wordt bereikt. Door het toegestane gebruik en daarmee samenhangende vervuiling van de bodem nu, zal deze ook in de toekomst nog slechts bepaalde functies kunnen vervullen. Bestemmings- of functiewijzigingen in functie van socio-ekonomische en ekologische eisen worden hierdoor gehinderd. Omwille van een mogelijke verplichting tot (dure) sanering, worden niet alleen gewestplanwijzigingen van hogere naar lagere bestemmingsnivo's belemmerd, ook kunnen indirect, door de soepeler normstelling in hardere bestemmingen, gewestplanwijzigingen naar minder beschermde functies gestimuleerd worden. Volgens de MiNa-raad moet er dan ook zeker in een regeling voorzien worden inzake planbaten en planschade. Wie door bestemmingswijziging vrijgesteld wordt van sanering moet de meerwaarde vergoeden eventueel ter compensatie van diegenen die door een omgekeerde bestemmingswijziging met nieuwe saneringsverplichtingen opgeschapt zitten.

Om nu reeds eventuele latere functies van de bodem nog niet uit te sluiten, dient volgens de raad, voor wat betreft de nieuwe verontreinigingen, het stand-still-beginsel te worden geïntroduceerd.

Dit zou minstens moeten inhouden dat, voor wat nieuwe verontreiniging betreft, voor alle bestemmingstypes, de strengste bodemsaneringsnormen zouden moeten gehanteerd worden.

Bart Martens

BEZOEK DE 2E EDITIE VAN

Natur Expo

NATUREXPO GEEFT U DE ANTWOORDEN

VOOR HET BEREIKEN VAN EEN NATUURLIJKE EN GEZONDE LEEFWIJZE.

U KAN ER KENNIS MAKEN MET GEZONDHEIDSBEVORDERENDE EN MILIEU-

VRIENDELIJKE PRODUKTEN EN DIENSTEN. NATUURLIJKE VOEDING,

GENEESWIJZEN, KLEDING, LICHAAMSVERZORGING, NATUURLIJK WONEN,

LEKTUUR, NATUURBEHOUD, MILIEU, VERPAKKING E.A. KOMEN RUIM-

SCHOOTS AAN BOD. DE BEURS WORDT ONDERSTEUND DOOR EEN INTE-

RESSANT EN GEVARIEERD LEZINGENPROGRAMMA. KOM HET ZELF

ONTDEKKEN OP 30 SEPTEMBER,

1 EN 2 OKTOBER IN FLANDERS

EXPO, VAN 10 TOT 18 UUR.

INFO : 0800-97777

Natur Expo
NATUURLIJK & GEZOND
LEVEN

BON-50BEF

30/09-02/10

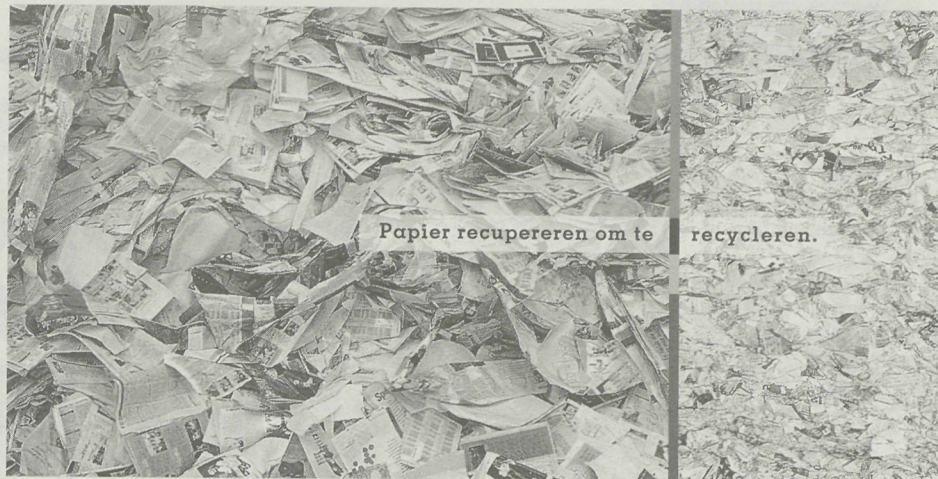
INGEVULD GEEFT DEZE BON U RECHT OP 50 BEF KORTING OP DE TOEGANGSPRIJS VAN 150 BEF.

NAAM:																									M	☐	V	☐
FUNCTIE:																												
FIRMA:																												
ADRES:																												
POSTCODE:							PLAATS:																					
TEL.:							FAX:																					

FLANDERS EXPO GEBRUIKT DEZE GEGEVENS ENKEL OM U VERDER TE INFORMEREN OVER NATUREXPO.

U KAN UW GEGEVENS INKIJKEN EN VERBETEREN OP ONS HOOFDKANTOOR, MAALTEKOUTER 1, B- 9051 GENT.

VLAR streeft samen met de gemeenten en intercommunales naar de integrale aanpak van afvalstoffen.

Papier recupereren om te recyclen.

Vanaf de selectieve inzameling, over de ecologisch en economisch verantwoorde recuperatie en verwerking tot en met de afzet van secundaire grondstoffen.

Groenafval recupereren om te composteren.

Glas recupereren om te recyclen.

Vlaamse Maatschappij voor Afvalrecuperatie n.v.
Radiatorenstraat 51 • 1800 Vilvoorde
Tel. 02/252.55.40 • Fax 02/253.19.70

voor wie wil slapen op
het raakvlak tussen ergonomie en ekologie

foetons

natuurmatrassen

intermezzo lattenbodern

bouwbiologische bedden

hoofdkussens

dekbedden

eko-bedlinnen

natuurlijke babymatrasjes

VRAAG ONZE INFO
NIRWANA®
NATUURLIJK SLAPEN

GIJZELAARSSTRAAT 29 - 2000 ANTWERPEN - TEL 03/238.51.23 - FAX 03/238.15.64

**MET SYMPATHIE
VAN UW
SUPERMARKTEN
DELHAIZE "DE LEEUW"**

Green line
Colruyt : voor een beter leefmilieu

Met het Green Line-programma streeft Colruyt naar :

- meer aandacht en respect voor het leefmilieu;
- meer milieuvriendelijke produkten;
- duidelijke informatie over die produkten;
- meer milieuvriendelijk werken binnen de eigen organisatie.

COLRUYT
laagste prijzen in voeding

PROCTER & GAMBLE :
KWALITEITSPRODUKTEN
GEMAAKT MET ZORG VOOR HET MILIEU

Dash dreft *ARIEL*

***VIZIR* Lenor**

**Mr.
Proper**

VIAKAL®

Pampers

always

CAMAY

OIL *of* OLAZ

**Pétrole
hahn**

PANTÈNE

VICKS

EKO-TIPS

ALARM! VLAAMSE KERMISSEN EINDELIJK ORIGINEEL MET AFVALARM

*Die goedgemutste
Vlaamse inspiratie
toch. Eens de
zomer in het land,
kent ze geen
grenzen meer.
Iedere stad,
gemeente, dorp of
gehucht heeft wel
zijn eigen
muziekfestival,
dorpshappening of
wijkkermis.
Muziek, braad-
worsten, friet-
zakken, overvolle
terrasjes,... je kan
er een hele zomer
lang met volle
teugen van
genieten.
Gezelligheid,...
maar ook afval
troef. Hoe groot of
hoe klein het
evenement dan wel
mag zijn, overal
laten publiek,
cateringbedrijven
en sponsors
'bergen' afval
achter. Nochtans
valt er best iets
aan te doen...*

Dat was ook de visie van de Openbare Vlaamse Afvalstoffen Maatschappij (OVAM). Recent stelde ze een brochure voor met tips voor organisatoren om het afvalprobleem op evenementen op een doeltreffende manier aan te pakken. En ook BBL deed in zijn recente 'Zwerfvuilbrochure' (zie elders in dit nummer) een aantal voorstellen in die zin. Milieurama zet één en ander op een rijtje.

1. OPMAAK VAN AFFICHES EN FOLDERS: SOBER ÉN OPVALLEND

De organisatie van een evenement begint natuurlijk met de promotie ervan. Maak voor je affiches of folders zoveel mogelijk gebruik van gerecykleerd papier en opteer voor een lichtere gramme. Affiches en folders hoeven ook niet steeds in vier kleuren worden gedrukt, dat zorgt immers voor nogal wat inkt- en energieverbruik. Trouwens, met de nodige dosis creativiteit kan je met minder kleuren een even opvallende affiche ontwerpen.

2. EEN PROMOTIE- KAMPAGNE KAN OOK NETJES

Affiches, folders, kranten,... worden al te vaak ondoeltreffend en in te grote hoeveelheden uitgedeeld. Folders kriskras uitdelen op straat is meestal niet de meest efficiënte manier om je evenement bekend te maken. Voor de verspreiding van folders maak je beter gebruik van de bestaande (veelal) gratis distributiekanaalen: bibliotheken, cultuurcentra, sportcentra, postkantoren, jeugdhuisen,... De aankondiging bereikt op die manier enkel een geïnteresseerd publiek en zal niet zo snel terechtkomen op de openbare weg. Opteer je er toch voor om op straat folders uit te delen, bedenk dan dat je zelf verantwoordelijk bent. Zorg er dan ook voor

HET GEEFT TOCH WEL 'N APARTE
SFEER AAN ZO'N ROCKFESTIVAL
... DIE AFVAL

dat je na afloop de rondslingerende folders in de nabije omgeving terug meeneemt naar huis. Om het probleem aan de bron aan te pakken, kan de uitdeling van promotiemateriaal onderworpen worden aan een heffing (gekoppeld aan een vergunning). Zo onderwierp het stadsbestuur van De Panne het uitdelen van promotiemateriaal aan een vooraf te betalen taks, met een veel netter straatbeeld als gevolg! Al kan ook een voldoende verantwoordelijkheidsbesef van de uitdelers een groot verschil maken.

3. PAPPERASSEN ALLERHANDE: BEST DUBBELZIJDIG

Bij de organisatie van een evenement komt nogal wat administratief werk kijken. Ook hier kan je met het milieu rekening houden. Maak voor je kopies, dossiers of briefwisseling gebruik van gerecykleerd papier. Uiteraard gebruik je papier best dubbelzijdig. De achterzijde van gedrukt papier kan je bijvoorbeeld makkelijk gebruiken als kladpapier. Stel je een persdossier samen, hou er dan rekening mee dat niet de kwantiteit, maar wel de kwaliteit ervan telt. Journalisten kicken niet op een superdikke persmap. Integendeel, wanneer je je boodschap kort en bondig op papier zet, is het voor persmensen vaak veel makkelijker door het bos de bomen te zien.

4. JAN PUBLIEK MOET WETEN WAAR DE KLEPEL HANGT

Tijdens de organisatie van het evenement zelf, komt het erop aan door preventie, hergebruik en selectieve inzameling (let op de volgorde!) zoveel mogelijk afval te vermijden. Om dat te realiseren is een goede medewerking van het publiek essentieel. En dat vereist dan weer dat je het publiek van je maatregelen op de hoogte brengt. Zorg voor een duidelijke affichering. Laat de presentator van dienst de aanwezigen regelmatig informeren en motiveren. Is er een video-muur of een lichtkrant beschikbaar, gebruik die dan ook om je boodschap inzake afvalbeheersing over te brengen.

5. AFFICHES EN FOLDERS: NIET OM HET EVEN WIE EN WAAR!

Nogal wat sponsors of andere organisatoren gebruiken de ingang bij een manifestatie om folders, kranten of gadgets uit te delen. Laat je iedereen en alles zomaar begaan, dan verandert je ingang na enkele uren in een papierzee. Een aantal tips:

* Plaats een grote affichewand bij de ingang waar andere organisatoren hun affiches kunnen ophangen. Op die manier vermijd je dat op alle mogelijke hekkens, nadars of muren affiches worden opgehangen die na enkele uren on-

EKO-TIPS

vermijdelijk worden afge-rukt of door de wind of regen weggerukt worden. Word je manifestatie gesponsord en staan die sponsors erop om toch folders of gadgets uit te delen, dring er dan op aan om niet in het 'wilde weg' folders te bedelen. Peil eerst naar de interesses van het publiek, vooraleer de folders worden uitgedeeld. Probeer de folders ook een zekere 'meerwaarde' te geven. Op die manier vermijd je dat de folders onmiddellijk worden weggegooid. Zo kan je op de folder het programma vermelden of het uurschema meegeven. Zijn er sponsors die gadgets willen uitdelen, dring er dan op aan dat dit geen 'wegwerp-gadgets' zijn.

6. DOE ZE NOG EENS VOL. HERVULBAAR ALS HET KAN!

Wie denkt aan zomerse evenementen, denkt uiteraard aan drank. Vaak zelfs veel drank. Afhankelijk van de grootte en de aard van je evenement, serveer je drank in glazen of bекers. Uiteraard verdienen glazen vanuit milieu-oogpunt de voorkeur. Organiseer je straks op een zomerse avond met enkele vrienden een barbecue, gebruik dan glazen. De voorbije jaren werd het 'bon ton' om zelfs tijdens kleinere familie- of vriendenfeestjes wegwerpbekertjes of -bestek te gebruiken. Voor dergelijke kleinere feestjes is dat uiteraard absoluut af te raden. Is jouw organisatie echter goed voor een paar honderd mensen, dan kan je vanuit veiligheidsoverwegingen niet langer gebruik maken van glazen.

Gebruik je bекers, dan verdienen de herbruikbare polypropeen bекers de voorkeur. In België mogen ze dan wel (voorlopig?) onbekend én dus onbemind zijn, in Duitsland wordt deze hervulbare beker heel veel gebruikt. Bij-

voorbeeld in het voetbalstadion van Bayern München. Het principe is eenvoudig: je betaalt statiegeld voor een stevige beker uit polypropeen die je telkens opnieuw kan laten bijvullen. Hou je eraan om telkens aan een 'verse' beker te nippen, geen probleem. Je levert je beker in, je krijgt je statiegeld terug, de beker wordt gespoeld in een speciale spoelinstallatie en je kan opnieuw aan de slag. Het blijft alleen wachten tot deze beker in ons land geïntroduceerd wordt.

Voorlopig moeten we het dus nog doen met plastic bекers. Die zijn weliswaar recycleerbaar, zij het wel naar een lager minderwaardige toepassing. Zo worden de plastic bekertjes gerecycleerd naar dienbladen, vuilnismandjes, uurwerkbandjes,... Selectief inzamelen ervan is een must.

7. GEEN FRIET OF LOEMPIA IN PLASTIEK A.U.B.

Loempia's, watermeloenen, pizza's, mosselen met friet, kip aan het spit,... Je kan het zo gek niet bedenken of het wordt je tijdens onze zomerse feesten aangeboden. Probeer bij de verkoop van snacks zoveel mogelijk verpakkingen te vermijden. Een broodje dat gewikkeld is in een servet smaakt even goed (of beter) dan een broodje dat geprangd zit in een plastic zakje met enkele elastiekjes eromheen. En zeg nu zelf, een echte Belgische friet smaakt stukken beter uit een papieren 'topzakje' dan uit een gekompartmenteerde plasticbak... Bovendien zijn er recent in België ook composteerbare frietbakjes op de markt. Je kan ze gebruiken voor allerlei snacks.

8. SELEKTIEF INZAMELEN. HET KONTAINERPARK KOMT NAAR JE TOE!

Zelfs wanneer je verregaande inspanningen doet om de hoeveelheid afval op je eve-

nement zoveel mogelijk te beperken, blijf je sowieso met een stapel afval allerhande zitten. Het komt erop aan om dat zo selectief mogelijk in te zamelen. Een leuk idee in dat verband is om tijdens je manifestatie een containerparkje in te richten. Zorg voor verschillende containers voor het plastic-, papier-, blik- en restafval. Zorg vooral voor een duidelijke signalisatie en probeer de aanwezigen op een ludieke manier ertoe aan te zetten zoveel mogelijk gebruik te maken van zo'n containerparkje.

9. UITBLAZEN OP HET TERRAS. HOU HET NETJES!

Kunnen de bezoekers van je evenement ook even uitblazen op een terras, hou dan ook hier rekening met het milieu. Anders ligt het tussen de tafels en stoeltjes van het terras na enkele uren bezaaid met kleine verpakkingsmaterialen afkomstig van koekjes, suiker, melkjes,... En vliegen ook de kasticketjes her en der in het rond. Of wat had je anders gedacht...

Je gebruikt best geen materialen die makkelijk kunnen wegwaaien. Ook hier zorg je voor een servies en een bestek dat je kan afwassen en opnieuw gebruiken. Bied suiker, melk en koekjes in onverpakte vorm aan. Zo is een flesje melk of een gevulde suikerpot niet alleen economisch rendabeler, je vermijdt bovendien ook verspilling van de inhoud. Tenslotte kan je op die manier ook heel wat arbeidstijd besparen. Zorg er ook voor dat je de omgeving van je terras regelmatig opruimt. Een vuile eetomgeving is niet bepaald attractief. En... vuil trekt alleen vuil aan. Kastickets laat je best niet losjes op de tafel slingeren, leg ze onder een asbak of prik ze op een nagel. Zorg er tenslotte voor dat de asbakken tijdig worden geleegd. Doe

je dat niet, dan gaat de inhoud ervan na een tijdje vervelend gaan rondzweven. Uiteraard zijn gesloten asbakken meest aanbevolen.

Een uitgebreide lijst met tips om afval te besparen vind je in de OVAM-brochure 'Wat met afval op evenementen?', verkrijgbaar bij OVAM, Kan. De Deckerstraat 22-26, 2800 Mechelen, Tel. 015/20.83.20., Fax. 015/20.32.75.

Allerhande praktische tips om zwerfvuil aan te pakken, vind je in de gloednieuwe BBL-brochure 'Zwerfend Vuil. Een inventarisatie van zwerfend vuil in Vlaanderen', 52 blz, 100 frank + verzending, verkrijgbaar bij BBL, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel, Tel. 02/539.22.17., Fax. 02/539.09.21.

PD

Vind je deze rubriek net niet ver genoeg gaan? Wil je meer gedetailleerde informatie over konsumententips allerhande (milieuvriendelijke produkten, alternatieven, adressen,...)? Bel dan op maandag of dinsdag naar BBL, (02/539.22.17.) en vraag naar Martine Langen.

Spaart uw geld de wereld?

Ik wil dat mijn geld 'werkt', dat het belegd wordt
in initiatieven waar ik achter sta.

Daarom kies ik voor het **ASLK-agentschap NETWERK**

Dan heb ik de zekerheid van een grote bank
gecombineerd met de solidariteit
en know-how van Netwerk.

Inlichtingen: tel. **02/203 16 36** fax. 02/201 06 02

ASLK-agentschap NETWERK,

Vooruitgangstraat 333/9, 1210 Brussel

Ja, ik wil dat mijn geld goed werkt.

- ☐ Ik wens meer informatie over het ASLK-agentschap Netwerk.
- ☐ Ik heb beslist. Stuur me een bestelbon voor een spaarbon / termijnrekening met Krekelcertificaat.

Naam & voornaam

Geboortedatum

Adres

Postnummer & gemeente

Telefoon

Stuur of fax deze bon naar

ASLK-agentschap Netwerk, Vooruitgangstraat 333, bus 9, 1210 Brussel

Fax: 02/201 06 02

Familie-uitstap in het Regionaal Landschap Kempen en Maasland

Regionaal Landschap Kempen en Maasland omvat twaalf Noord-Oostlimburgse gemeenten (68.000 ha). Uitgestrekte natuur- en bosgebieden, samen meer dan 20.000 ha groot, spreiden zich uit als een groene lappendeken vol afwisseling en vredige rust.

Een netwerk van toeristische fietsroutes

samen 400 km lang met méér dan 150 km autovrij, maken van de streek een waar fietsparadijs. Dit duidelijk bewegwijzerd fietsroute-netwerk leidt U langs de meest schilderachtige plekjes van de Hoge Kempen en het Maasland. Van knooppunt tot knooppunt wijzen overzichtelijke signalisatieborden de weg. U fietst net zo lang en zo ver als u zelf wilt.

Met de fiets mis je niets !

Voor dagen fietsgenot, vraag de extra Landschapskrant met GRATIS overzichtskaart aan !

Ja, met de fiets door het Regionaal Landschap Kempen en Maasland spreekt mij wel aan. Graag ontvang ik de extra Landschapskrant met **GRATIS** overzichtskaart. En doe er voor de gelegenheid meteen de originele zelfklever bij.

Naam: _____

Adres: _____

U kunt de gratis overzichtskaart ook telefonisch of per fax bestellen.
RLKM, Grote Baan 27, B- 3530 Houthalen-Helchteren
tel.: 011 / 24 61 47 fax: 011 / 24 61 49

BOEK & MILIEU

Aanwinstenlijst van de milieubiblioteek

De stapel boeken en andere literatuur die maandelijks de biblioteek van de Bond Beter Leefmilieu bereiken, blijft onophoudelijk groeien. Om de rubriek **Boek en milieu** overzichtelijk te houden bespreken we voortaan slechts een **selectie**.

Een **volledig overzicht** van nieuw materiaal vind je voortaan in de **Aanwinstenlijst**, een tweemaandelijks publicatie van het documentatiecentrum van de Bond Beter Leefmilieu, Indocel vzw.

Je kan je eenvoudig telefonisch of via onderstaande bon abonneren. Ons telefoonnummer is 02/539.22.17. En dit is ons adres: BBL, Indocel vzw, Overwinningstraat 26 bus 11, 1060 Brussel.

☐ Ik wens een abonnement op de Aanwinstenlijst en stort 600 frank (lidverenigingen betalen slechts 400 frank!) op rekeningnummer 001-1475409-18 van BBL, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel.

☐ Ik wens eerst een proefnummer te ontvangen van de Aanwinstenlijst

Naam:

Straat & nr.:

Postnr. & gemeente:

NIEUWE BOEKEN

Milieuzakboekje 1995: leidraad voor de milieuwetgeving in Vlaanderen, Kluwer rechtswetenschappen en CVN, Antwerpen tel. 03/226.02.91, 1995, 572 p., ISBN 90-5583-102-6, te verkrijgen aan verminderde prijs bij de Groene winkel, ook in de boekhandel.

Het nieuwste jaarlijkse "bijbel-tje" van de milieuwetgeving is weer uit. Een must voor allen die in een notedop zicht willen krijgen op beleid en wetten in Vlaanderen. Met tips voor het juridisch optreden door burgers en milieuverenigingen bij milieuverstoring.

Het gemeentelijk milieu-convenant, Alex Verhoeven, Vereniging Vlaamse Steden en Gemeenten, Brussel, tel. 02/233.20.27, 1995, 122 p., ISBN 90-75367-05-8.

Deze handleiding voor de lokale mandataris, geeft wat meer uitleg over de inhoud en draagwijdte van het gemeentelijk milieu-konvenant, dat nog tot 1996 loopt. Het blijkt echter vooral gebaseerd te zijn op de Aminoal-publikatie over het gemeentelijk milieukonvenant dat enkele jaren terug het leven zag.

Natuur op bestelling?: natuur en natuurontwikkeling in stedelijke en verstedelijkte gebieden, Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van WWF, tel. 02/347.47.70, 1995, 145 p.

Deze eerste wetenschappelijke studie over natuur in de stedelijke gebieden in Vlaanderen doet een boekje open over de

werkelijke natuurwaarden in die gebieden. Het beschrijft fauna en flora van kerkhoven, spoorwegterreinen, muren, parken, tuinen, e.d. en belicht ook de mogelijkheden voor natuurontwikkeling en de beleidsinstrumenten hiervoor. Een topper in zijn soort.

Grenzen aan concurrentie, VUBPress, tel. 02/629.35.90, 1994, 198 p., ISBN 90-5487-079-6, 595 fr., boekhandel.

De groep van Lissabon, met als voorzitter Ricardo Petrella, brengt een grondige kritische doorlichting van het principe van de concurrentie. De gangbare visie dat concurrentie steeds positief is voor welzijn en welvaart van iedereen wordt hier ontkracht. Concurrentie is niet langer een middel maar een doel op zich geworden, waardoor noodlottige economische en andere oorlogen zich op wereldvlak manifesteren.

Twee jaarverslagen 1994 van Aminoal: één van het Bestuur algemeen milieubeleid en één van het Bestuur milieu-inspectie, Brussel, tel. 02/507.31.11, 1995, op te vragen.

In het algemeen jaarverslag vind je meer over de stand van zaken van deelaspekten van het Vlaams milieubeleid, werkmiddelen en personeelsbestand. In het verslag van de milieu-inspectie vind je alles over behandelde dossiers en over de preventieve milieukontroles.

Catalogus 'Ruimte voor groen' en catalogus 'Mobiliteit', Landelijk informatiepunt natuur- en milieu-educatie, 1994, elk 24 p., 5 gulden per stuk te bestellen bij MilieuBoek (zie kader)

Voor wie een overzicht wil van recente informatie uit Nederland over deze twee thema's, kan je alle recente rapporten, educatief materiaal en audiovisueel materiaal terugvinden.

Vogeltrek, Robert Burton, uitgeverij De Toorts te Haarlem, verspreid door EPO Berchem, tel. 03/239.68.74, 1995, 160 p., gebonden met kleurenfoto's, ISBN 90-6020-729-7, 1300 fr., boekhandel.

Het fenomeen van de vogeltrek boeit natuurliefhebbers van alle slag. Naast de uitleg over hoe de vogeltrek precies gebeurt, beschrijft deze editie de plaatsen in Nederland en België die zich lenen tot het waarnemen van vogeltrek, of waarvan extra veel gegevens beschikbaar zijn. Met literatuurlijst.

Ontstolen welvaart: kroniek van duurzaam Nederland, Platform voor Duurzame Ontwikkeling Nederland en uitgeverij Jan Mets, 29,50 gulden overmaken op postbanknr. 176517 van PDO, bestelnr 95-001, 1995, 243 p., ISBN 90-5330-148-8; 29,50 gulden, boekhandel.

In Nederland worden jaarlijks de nationale duurzaamheidsdebatten gehouden. Verschillende geleidingen van de samenleving komen dan in discussie met mekaar. Elf jour-

nalisten onderzochten aan de hand van een specifiek thema de grenzen van duurzaamheid en de maatschappelijke en politieke weerstanden.

De witte olie, Henk Donkers, Uitgeverij Jan van Arkel te Utrecht, tel. 00/31/30/731.840, 1994, 175 p., ISBN 90-6224-321-5, 25 gulden, boekhandel.

De belangrijkste hulpbron in het Midden-Oosten, en bron van vele conflicten, is niet olie maar water. De snelle bevolkingsaangroei en de toenemende welvaart gaan gepaard met een groter waterverbruik. Naarmate de tekorten in Israël, Syrië en Egypte nijpender worden, neemt het strategisch belang van water toe. De volgende oorlog in het Midden-Oosten zou wel eens om water kunnen gaan.

"Jeugdtoerisme en bosgebruik: het voorbeeld van Zutendaal" en **"Jeugdtoerisme en recreatiedruk in de Westvlaamse heuvels"**, uitgave Koning Boudewijnsstichting, tel. 02/511.18.40, 1995, elk 60 p., ISBN 90-5130-160-X en 90-5130-149-9, boekhandel.

Nu natuurgericht recreatie zo in de kijker staat, is het wel eens nuttig te onderzoeken welke invloed de jeugdrecreatie heeft op natuur en milieu. In die zin zijn beide publikaties vernieuwend. Overbelasting van bepaalde gebieden is immers niet denkbeeldig. Twee lokale voorbeelden worden hier belicht.

Vademecum voor gemeentelijk milieubeleid: deel beleid, Uitgave Vanden Broele te Brugge, tel. 050/38.38.98, 1995, 459 p. voor basiswerk, losbladig werk, ISBN 90-6267-246-9, boekhandel.

Het gemeentelijk milieubeleid wordt momenteel gestimuleerd via het gemeentelijk milieukonvenant. Dit deel bevat een boeiende achtergrond voor het uitbouwen van een volwaardig gemeentelijk milieubeleid in Vlaanderen. Naast de mogelijke taken en profiel van een gemeentelijke milieudienst, gaat enorm veel aandacht naar de instrumenten zoals planning, verordeningen, vergunningen, audits e.d. Een aanrader.

Ruimtelijke planning: temanummer Antwerpen, Kluwer editorial, tel. 02/719.15.88 bij Christine Candau, 1995, 184 p., volledig abonnement omvat 4 katernen en 10 nieuwsbrieven per

jaar.

Een gezelschap van gastauteurs analyseert de ruimtelijke ontwikkeling van Antwerpen na Antwerpen '93. O.a. het structuurplan Antwerpen, de sociale aansluiting in ruimtelijke patronen, de ruimtelijke voorwaarden voor de stedelijke cultuur en nog veel meer komen aan bod.

Veehouderij en milieu: beelden bij eisen, Informatie en Kennis centrum Veehouderij, tel. 00/31/8380/71400, 1994, 144 p., 22 gulden.

De mogelijkheden voor de diverse takken van de veehouderij in Nederland worden belicht. In de komende jaren zullen de milieuvoorwaarden alsmear strenger worden. De beschikbare kennis over diverse milieutema's worden geïntegreerd op bedrijfs- en sector-nivo. De samenwerking tussen de diverse takken van de veehouderij werden doorgelicht. Een vrij volledige analyse.

In de leer bij de Sjamanen, Dr. Mark Plotkin, uitgave Elmar, verspreid door Standaard Uitgeverij, tel. 03/239.59.00, 1995, 320 p.,

ISBN 90-389-0260-3, 790 fr., boekhandel.

Dit boek is een verslag van de belevenissen en studiewerk van de auteur bij de Sjamanen, een inheems volk in Zuid-Amerika. Als etnobotanikus deed hij 10 jaar lang onderzoek naar nieuwe planten in het Amazonegebied, met de bedoeling de geneeskrachtige planten te bewaren voor het nageslacht.

Recente ontwikkelingen in het afvalstoffenrecht, uitgave die Keure Brugge, tel. 050/33.12.35, 1995, 224 p., ISBN 90-6200-825-9, 1950 fr., boekhandel.

In de reeks Milieurechtstandpunten verscheen de neerslag van een studiedag van de Leuvense vereniging voor milieujuristen. Door het afvaldekreet van 20 april 1994 werd het kaderdekreet van 1981 grondig gewijzigd. Het boek bevat een juridische doorlichting van de krachtlijnen en de op stapel staande uitvoeringsbesluiten, alsook de relatie tot Europese wetgeving en het nieuw bodemdekreet. Interessant is ook de toelichting bij de definitie van afval, grondstof en sekundaire grondstof.

DE MILIEUBIBLIOTHEEK VAN DE BBL

De milieubibliotheek is open elke maandag en dinsdag van 9 tot 12 en van 14 tot 17 uur. Op woensdag enkel op afspraak. Je kan er meer dan 13.000 boeken en 300 tijdschriften inkijken; er wordt echter niets uitgeleend. Beperkte documentatieaanvragen, zoals kopieën van tijdschriftenartikelen uit de TEMALIJS, worden opgestuurd tegen 5 frank per kopie.

De boeken en rapporten die hier worden voorgesteld, zijn gewoonlijk niet bij de Bond Beter Leefmilieu te verkrijgen. Ze zijn wel te bekijken in onze uitgebreide milieubibliotheek. Nagenoeg alle Nederlandse uitgaven kan je bestellen bij: MilieuBoek Postbus 18169 NL-1001 ZB Amsterdam 020/624.49.89 Milieubook heeft een Belgisch rekeningnummer)

Je kan steeds publikatielijsten van bepaalde thema's aanvragen (100 frank per thema en 10 frank per blad).

TEMALIJS MILIEUKOSTEN IN HET BELEID

BOEKEN EN RAPPORTEN

Toward improved accounting for the environment: an Unstat-World Bank symposium Uitgave The World Bank, Washington D.C., 1993

Environmental policy performance indicators: a study on the development of indicators for environmental policy in the Netherlands. Uitgave SDU, Den Haag, 1993

Een wereld in schuld: groene beschouwingen over economie, financiën en fiscaliteit Karel Anthonissen, GCV, Antwerpen, 1989

Zure regen, economische theorie en het Nederlandse beleid Uitgave Jan van Arkel, Utrecht, 1990

Wasting assets: natural resources in the national income accounts

Uitgave World Resources Institute, Washington DC, 1989

Milieu en economie: sterke hand of onzichtbare hand?: instrumenten voor behoud van milieu en welvaart

Integratieproject milieu en economie, fase 1

Uitgave Centrum voor energiebesparing en schone technologie, Delft, 1991

Pour une comptabilisation des données environnementales et des ressources naturelles dans la comptabilité nationale, pistes de réflexion

Uitgave H.E.C. Saint-Louis, Brussel, 1992

Methodology for the calculation of sustainable national

income, Roefie Hueting e.a. Uitgave WWF, Geneve, 1992

TIJDSCHRIFTENARTIKELN

The economic functions of the environment In H2O, 1994 nr.1, p.20-24

Milieu en economische groei In Milieu, 1994 nr.1, p. 1-11

De verborgen kosten van rooibouw en vervuiling In Natuur en Milieu, 1987 nr.2, p.13-16

Produktiegroei en milieu: tegenstrijdige doelstellingen In Natuur en Milieu, 1990 nr.7-8, p.14-18

Het milieukwaliteitskostenmodel In Milieu, 1992 nr.1, p.13-18

Moet je ook vaak zonodig? Heb je het ook soms moeilijk met alles wat gebeurt in en om het milieu? Met natuur? Met fauna en flora? Vind je dat jouw visie of mening terzake ook wel eens in de verf mag worden gezet? Stuur dan jouw lezersbrief naar Bond Beter Leefmilieu, redactie Milieurama, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel.

Het gebruik van biociden door publiekrechtelijke diensten en hun aannemers is een slecht voorbeeld van zorg voor milieu en natuur: het geeft aan velen de indruk dat al wat spontaan groeit en leeft (en dat is toch precies "de natuur") "on"kruid en "on"-gedierte is en "dus" moet verdelgd worden.

De overheid deed acties tegen zwerfvuil. Terecht. Maar wat is erger: een lege blikken doos in de berm of gif? Waarom worden dan niet eerst en vooral acties tegen gif ondernomen? Niet zeer logisch!

Het biocideverbruik door de overheid is substantieel: over België giet de overheid 3000 ton (koncentraat). Landbouw, enz. is goed voor 7000 ton. Verbruik door publiekrechtelijke diensten lijkt intussen eerder toe- dan af te nemen.

Biocidegebruik is een negatieve bijdrage voor tewerkstelling. Het resultaat van biocidegebruik is zeker niet esthetisch. Biociden, die niet afbreekbaar zijn, zijn rampzalig zowel voor grond- als voor oppervlaktewater. Via het drinkwater betekenen ze een latente bedreiging voor de volksgezondheid. De overheid beloofde officieel maatregelen nemen ter verbetering van de kwaliteit van het zeewater. Besmetting van de zee flora en -fauna treft uiteindelijk ook de mens en brengt tewerkstelling in de visserij in gevaar. Het gebruik van biociden door overheidsdiensten maakt de acties voor milieuzorg van de overheid ongeloofwaardig, ongerijmd, zelfs karikaturaal: ieder Vlaams gezin heeft een milieubox gekregen met het verzoek daarin de gevaarlijke kleinverpakkingen van pesticiden te deponeren, terwijl de tankwagen van de overheid ongehinderd tonnen van het gevaarlijke spul over pleinen, straten en zelfs illegaal op bermen spuit!

Wij vragen dan ook dat de Minister de wettelijke basis zou voorbereiden om het gebruik van biociden door publiekrechtelijke diensten en hun aannemers radicaal te verbieden.

L. De Cooman, Ingelmunster

Puzzelen

Door Dirk Serneels

Zomer. Dus tijd voor eens wat nieuws. De oplossingen van de 26 opgaven beginnen met de letters A tot Z. De letters van de genummerde vakjes dienen overgebracht te worden naar hun respectieve nummers in het rooster onderaan. Bij een juiste oplossing verschijnt daar een citaat van jeugdschrijfster Liva Willems.

Gevonden? Stuur jouw oplossing als de bliksem op naar Bond Beter Leefmilieu, Milieurama-puzzel, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel. De winnaars van de vorige keer zijn Dhr. De Cooman uit Ingelmunster en Ann D'Haene uit Kortrijk.

Openbaar vervoermiddel
Chemie. bestrijdingsmiddel
Zout van blauwzuur
Geluidseenheid
Uitstoot
Radioactieve neerslag
Deel v/e containerpark
Bolplant
Koppotig weekdier
Nachtroofdier
Zwaar metaal
Vrouwelijk roofdier
Moeragas
Epiloog
Natuurbos
Boomloze grasvlakte
Zuid Amerikaanse vogel
Deel v/e kerncentrale
Metaalafval
Waterstofisotoop
Radioactief element
Zeer fijne as
Langgerekt natuurgebied
Rode kleurstof
Visetende vogel
Rob

A			18			49
B			16			10
C			20		6	51
D	42				67	35
E			46			25
F		2		23		
G	36	1				
H			9		32	
I	26			66		15
J	11		56			45
K		30				52
L	60		34	4		68
M	37		17			63
N		39			53	
O	7		21			
P			22			5
Q		54		33		23
R	40				19	
S	55				8	30
T			57		29	58
U			12	44		
V	24		62	64		3
W	31			47		
X		48	61		33	
Y		43	59		13	
Z	65		27		14	41

Oplossing van het juni-nummer

1. Kistkalf; 2. Ontbladeringsmiddel; 3. Orchis; 4. Leermos; 5. Zebra; 6. Uitlaatgas; 7. Uitsterven; 8. Roofkever; 9. Gibbon; 10. Algenbloei; 11. Snuffelpaal; 12. Verkeerslawaaier; 13. Environment; 14. Riolerings; 15. Dovenetel; 16. Reaktor; 17. Acaricide; 18. Geigerteller; 19. Veenbes; 20. Arseen; 21. Naverbrander; 22. Ratelpopulier; 23. Ingrijpend; 24. Oleander.

Vertikaal verschijnt er dan: Koolzuurgas/Verdrag van Rio/Klimaatkonferentie/Berlijn.

KALENDER

DE TORENVALK OP ZOEK NAAR VLEERMUIZEN

Op vrijdag 25 augustus organiseert De Torenvalk een gezinswandeling op zoek naar vleermuizen. Er wordt gestart om 21u aan de cafetaria van het Provinciaal Domein te Beernem. Met behulp van bat-detektors wordt gepoogd om deze vliegende zoogdieren op het spoor te komen. De wandeling is afgelopen rond middernacht.

Inlichtingen: De Torenvalk, Ontvangerstraat 15, 8700 Tielt, 051/40.46.96.

LEEUWSE NATUURVRIENDEN DUIKEN IN DE LESSE

En ook de Leeuwse Natuurvrienden trekken er op uit. Op zondag 17 september organiseren ze een busuitstap naar Lesse en Lomme. De Lesse en haar bijriviertje de Lomme lenen hun naam aan een natuurreservaat van om en bij 900 ha. Middenin het natuurgebied ligt het stadje Hansur-Lesse dat tot ver buiten de grenzen bekend is om zijn indrukwekkende kalksteengrotten. De rivieren Lesse en Lomme, die deze grotten en die van Rochefort hebben uitgeslepen, zijn de belangrijkste vormgevers van het reservaat. De hellingbossen, de kalkgraslanden en de weilanden langs rivieren en beekjes, zorgen voor een bijzonder waardevolle fauna en flora. Meer dan een bezoekje waard!

Inlichtingen: Leeuwse Natuurvrienden vzw, Hazeveld 12, 1600 Oudenaken, Tel. 02/521.69.13.

HAGELANDSE NATUURDAG

Op zondag 27 augustus organiseert Natuurreservaten Oost-Brabant vzw voor de tweede keer een Hagelandse Natuurdag. Een natuurhappening in en rond het kasteel van Horst en in de Wingevallei met fietstochten, wandelingen, tentoonstellingen, dia's, muzikale omlijsting, balonwedstrijd, huifkartochten, drankjes en hapjes,... Afspraak in het kasteel van Horst op zondag 27 augustus om 13u30.

Inlichtingen: Natuurreservaten Afdeling Oost-Brabant vzw, Gilainstraat 1, 3300 Tienen, Tel. 016/81.40.78., Fax. 016/81.40.78.

ZOMER-ZEE- WANDELEN IN OOSTENDE

Als je deze zomer aan de kust bent, dan loont het zeker de moeite om eens langs te gaan bij het Marien Ekologisch Centrum van Oostende. In juli en augustus vertrekken er op maandag, woensdag en vrijdag unieke wandelingen waarbij jong en oud zelf op zoek gaan naar de schatten die onze Noordzee nog rijk is. Het zijn geen kilometerlange trektochten, wel bijzonder interessante zoektochten waarbij je zelf kan ontdekken wat nog leeft in en aan onze Noordzee. Achteraf volgt in het labo van het Marien Ekologisch Centrum zelf nog een eva-

luatie en kan je meegebrachte anemonen, zee-sterren of zeepokken onder de mikroskoop van dichtbij bestuderen. De wandelingen vertrekken, afhankelijk van het laagtij, om 10u of 14u. Je betaalt 80 frank.

Inlichtingen: Marien Ekologisch Centrum, Langestraat 73, 8400 Oostende, Tel. 059/80.67.66.

VEGETARISCH KOKEN OF FIETSMEKANIEK?

De komende weken en maanden serveert Elcker-Ik in Antwerpen opnieuw een interessant aanbod van kursussen en info-sessies rond milieu. Echt serveren wordt het alvast 5 dinsdagen lang vanaf 12 september, tijdens een cursus over de basisprincipes van vegetarisme, veganisme, makrobiotiek, bio-dynamische landbouw en klassieke voedingsleer.

Vanaf 21 september loopt dan weer een cursus fietsmekaniek voor beginners. Je krijgt een deftige inleiding in onderhoud en herstelling van je fiets.

Inlichtingen: Elcker-Ik Antwerpen, Breughelstraat 31-33, 2018 Antwerpen, Tel. 03/218.65.60.

Lid van de Unie
van de Uitgevers van
de Periodieke Pers

MILIEURAMA 15e jaargang maandblad van de Bond Beter Leefmilieu

Redactie en administratie
Bond Beter Leefmilieu
Overwinningsstraat 26,
B-1060 Brussel
Tel. 02/539.22.17
Fax 02/539.09.21

Abonnementen
70 BF (los nummer)
650 BF (jaarabonnee)
800 BF (buitenland)
1300 BF (steunabonnee)
op rekeningnummer
001-1475409-18
van de Bond Beter
Leefmilieu vzw

Hoofredacteur en verantwoordelijke uitgever
Lieve Grauls
Overwinningsstraat 26,
B-1060 Brussel

Eindredacteur
Piet Decoster

Werken mee aan dit nummer:
Stefaan Claeys
Miek Cypers
Rik De Baere
Piet Decoster
Eric Goubin
Lieve Grauls
Erik Grietens
Marc Heredia
Danny Jacobs
Gert Jochems
Martine Langen
Bea Looftens
Bart Martens
Geert Matthys
Paul Mercelis
Ingrid Pauwels
Roel Peeters
Dirk Serneels
Frank Van Campen
Mauricette Van Houdt
Dirk Van Regenmortel

Foto's
Frans Geys
Gert Jochems
Luc Verhaegen
Carlos Versieren

Illustraties
Hilaire

Vormgeving
MIOS vzw

Pre Press
Swinnen Printing

Druk
Pandava

Copyright
Overname van artikels
wordt aanbevolen,
mits bronvermelding.

Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen advertentie

MILIEURAMA WORDT GEDRUKT
OP NIET GEBLEEKT KRINGLOOP-
PAPIER. DE KIFT IS NIET
CHLOOR-GBLEEK.

ZOU U HEM EEN WATER GEVEN, ZONDER TE WETEN WAAR ZIJN BRON OPWELT?

Bronnen. Er zijn er nogal wat in België. Bronnen die het WWF, in samenwerking met Spa beschermt door leerlingen en hun leraars uit te nodigen om, ter plaatse, de evolutie van het nitraatgehalte te meten. Bronnen die erg verschillend zijn en waar dan ook erg verschillende waters opwellen. Van sommige wordt de kwaliteit ernstig bedreigd, andere zijn hyperbeschermd.

Zoals het water van Spa. Een water dat sinds duizenden jaren onveranderd is gebleven. Zodanig zelfs dat we zijn belangrijkste kwaliteiten -de lichtheid aan mineralen en de ongewone zuiverheid- haast zouden vergeten. Een water, ons water, van ons land, waarvan men de bron zo goed kent dat men er met gesloten ogen en een gerust hart van kan drinken. Met volle teugen.

SPA
 R · e · i · n · e · B · r · o · n

ALS DE MENS GOED IS VOOR HET WATER, IS HET WATER GOED VOOR DE MENS.